

SVERIGES EKONOMI

Statistiskt perspektiv

Ur innehållet:

Fortsatt jämn tillväxt i ekonomin ..... sid 3

Tredje kvartalet växte Sveriges ekonomi ungefär i samma takt som tidigare i år. BNP fortsatte därmed att växa långsammare än under det starka fjolåret. För första gången i år bidrog exporten till uppgången medan de fasta bruttoinvesteringarna var oförändrade. Samtidigt har hushållskonsumtionen dämpats det senaste halvåret.

Bostadsbyggandet präglar utvecklingen i byggbranschen..... sid 16

Bostadsbyggandet varierar kraftigt över tid vilket gör att det påverkar utvecklingen inom byggproduktionen mest. Detta trots att bostadsbyggandet utgör mindre än hälften av byggbranschens totala produktion. Den största delen utgörs av övriga byggnader och anläggningar som har en betydligt jämnare utveckling.

Ökad internationalisering i byggbranschen ..... sid 21

Under de senaste tio åren har internationaliseringen ökat i den svenska byggbranschen och köpen av byggtjänster från utlandet har stigit hos svenska byggföretag. I denna artikel beskrivs hur byggtjänster från utlandet redovisas i nationalräkenskaperna.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Internationell utblick.....	4
Export och import	5
Hushållens konsumtion	8
Investeringar	9
Näringsliv	11
Arbetsmarknad	14
Tidigare fördjupningsartiklar	26

Fördjupningsartiklar

Bostadsbyggandet präglar utvecklingen i byggbranschen.....	16
Ökad internationalisering i byggbranschen	21
Vanligast med överskott inom ROT-branscher	23

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se/scb-indikatorer/

Sammanfattning

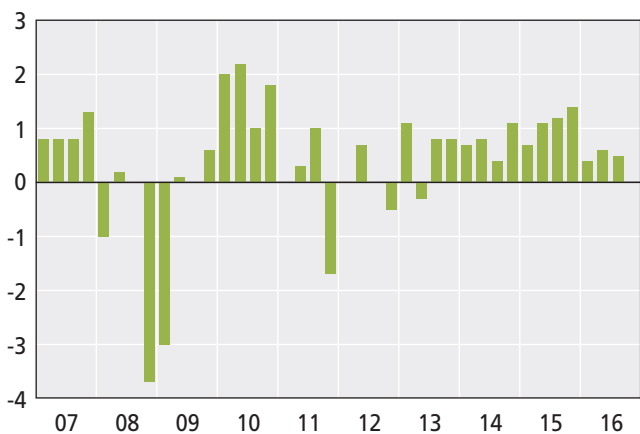
Fortsatt jämn tillväxt i ekonomin

Tredje kvartalet växte Sveriges ekonomi ungefär i samma takt som tidigare i år. BNP fortsatte därmed att växa långsammare än under det starka fjolåret. För första gången i år bidrog exporten till uppgången medan de fasta bruttoinvesteringarna var oförändrade. Samtidigt har hushållskonsumtionen dämpats det senaste halvåret.

Tredje kvartalet steg BNP med 0,5 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Ekonomin fortsatte därmed att växa i ungefär samma takt som tidigare i år. Tillväxttakten under årets tre första kvartal har i princip halverats jämfört med fjolårets ovanligt starka tillväxt på i genomsnitt 1,1 procent per kvartal. BNP har därmed återgått till en lugnare tillväxt som är i linje med hur det sett ut de senaste tio åren.

Bruttonationalprodukten (BNP)

Procentuell förändring från föregående kvartal.
Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Tillväxten ökade något bland världens industriländer under tredje kvartalet, men utvecklingen i omvärlden är fortfarande måttlig. I Europa fortsatte BNP-utvecklingen att peka svagt uppåt, men tillväxten i Tyskland har försvagats under året. En ljuspunkt var dock en starkare BNP-uppgång i USA tredje kvartalet.

Utrikeshandeln lämnade ett positivt bidrag till BNP-tillväxten för första gången i år, då exporten växte mer än importen. Varuexporten vände upp på bred front och även tjänste-

exporten bidrog till tillväxten. Samtidigt avtog varuimporten medan importen av tjänster fortsatte att stiga.

Hushållskonsumtionen vände upp tredje kvartalet efter en svag nedgång kvartalet innan. Sammantaget har dock konsumtionen dämpats under det senaste halvåret och kvartalets ökning på 0,4 procent är lägre än de senaste tio årens genomsnitt. Transportutgifterna minskade för andra kvartalet i rad.

De fasta bruttoinvesteringarna bromsade in tredje kvartalet och var oförändrade jämfört med föregående kvartal efter en lång period av obruten uppgång. En fortsatt stark utveckling för bygginvesteringar motverkades av en nedgång för främst investeringar i immateriella tillgångar. Nedgången bestod främst av ett fåtal transaktioner i FoU-investeringar som lyfte tjänsteexporten i motsvarande grad. Dessa transaktioner påverkade således inte BNP-tillväxten under kvartalet.

Produktionen i näringslivet steg i ungefär samma takt som andra kvartalet. Tjänstebanscherorna fortsatte att driva tillväxten även om ökningstakten var något lägre än kvartalet innan. Industrins produktionsvolym minskade marginellt medan byggproduktionen steg kraftigt.

Arbetsmarknaden försvagades något tredje kvartalet. Sysselsättningen minskade samtidigt som den relativa arbetslösheten ökade. Inom den privata tjänstenäringen, som har varit drivkraft till uppgången under senare år, minskade sysselsättningen inom flera stora branscher. Det finns dock ljusglimtar då sysselsättningen fortsatte att öka inom både byggindustrin och vård och utbildning.

Detta nummer av Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv innehåller även tre fördjupningsartiklar som behandlar detta nummers tema, byggbranschen. I den första artikeln analyseras byggbranschens utveckling över tid, som visar att det är bostadsbyggandet som har påverkat branschens tillväxt mest. Den andra artikeln behandlar den ökade internationaliseringen i byggbranschen och hur byggtjänster från utlandet behandlas i nationalräkenskaperna. I den avslutande artikeln beskrivs enskild näringsverksamhet inom byggbranschen.

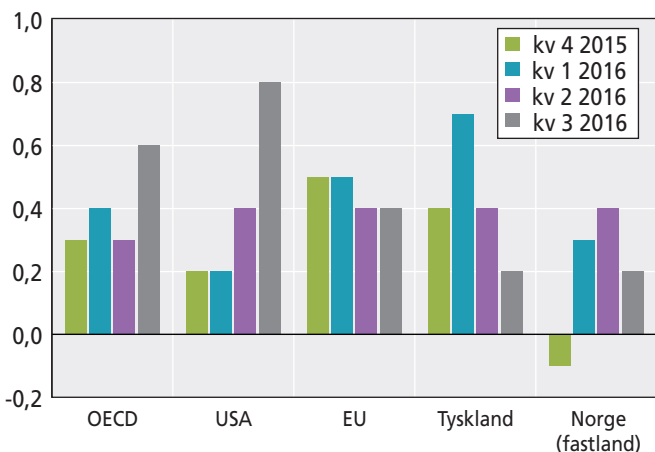
Dämpad tillväxt i omvärlden

Trots att tillväxten ökade något bland världens industriländer under tredje kvartalet är den ekonomiska utvecklingen i omvärlden fortfarande måttlig. I Europa fortsatte BNP-tillväxten att peka svagt uppåt, men tillväxten i Tyskland har försvagats under året. En ljuspunkt var dock en starkare BNP-uppgång i USA tredje kvartalet.

Tillväxten bland industriländerna fortsätter, trots betydande stimulansåtgärder, att stiga i måttlig takt. Tillväxten bland OECD-länderna steg visserligen lite snabbare än genomsnittet under de senaste fem åren, men uppgången på 0,6 procent tredje kvartalet är svagare än tioårsperioden som föregick finanskrisen. Samtidigt har världshandeln fortsatt att dämpas och både presidentvalet i USA samt Brexit-omröstningen under sommaren speglar en omvärld där den utstakade kursen framöver är mer osäker än tidigare.

BNP-tillväxt

Procentuell förändring från föregående kvartal, säsongrensade värden

Källa: OECD och SSB

Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Svagare tillväxt i Tyskland

I Europa fortsätter den ekonomiska utvecklingen att peka svagt uppåt, men tillväxten har svårt att lyfta och fortsätter att växa i ungefär samma takt som tidigare. I EU steg BNP i samma takt som föregående kvartal med 0,4 procent, säsongrensat. EU är mottagare till knappt två tredjedelar av svenska exportvaror. Bland de större ekonomierna dämpades tillväxten i Tyskland, medan BNP visade en viss ökning i Frankrike och Italien efter ett svagt andra kvartal. Tillväxten för samtliga av dessa tre länder är dock svagare än EU-genomsnittet och av de fyra största ekonomierna är det nu endast Spanien som växer snabbare än snittet.

Den tyska ekonomin har dämpats betydligt de två senaste kvartalen efter ett starkt första kvartal i år. Det beror främst på en svagare utveckling för de fasta bruttoinvesteringarna, men tredje kvartalet vände också exporten ned och nettoeffekten från utrikeshandeln höll tillbaka tillväxten kraftigt.

Tillväxten för den brittiska ekonomin steg med 0,5 procent tredje kvartalet. Hushållskonsumtionen är en viktig drivkraft bakom tillväxten i nuläget. Osäkerheten om förutsättningarna för den brittiska ekonomin framöver har ökat efter Brexit-omröstningen i slutet på juni, men ännu har inga större effekter visat sig i statistiken. Pundet har dock försvagats kraftigt och nettoexporten var det som drog upp tillväxten mest tredje kvartalet då exporten steg medan importen minskade.

Svagt uppåt i Norden

Efter en spretig utveckling föregående kvartal steg BNP för samtliga av Sveriges grannländer tredje kvartalet. I Norge har läget stabiliserats lite men tillväxten är fortfarande svag. Hushållens konsumtionsvilja fortsatte att försvagas medan sysselsättningen har stagnerat under året. Investeringsnedgången i oljesektorn har dock klingat av och minskade endast marginellt tredje kvartalet. Fasta bruttoinvesteringar var dock bland de delar av ekonomin som steg mest, främst på grund av en uppgång för bostadsinvesteringarna.

I Danmark har BNP-utvecklingen stärkts i år efter den svaga utvecklingen andra halvåret i fjol. BNP har ökat under samtliga kvartal och tillväxten på 0,4 procent tredje kvartalet låg knappt över genomsnittstillväxten under de senaste fem åren. Ett visst orosmoment är dock att tillväxtmotorerna under de senaste kvartalen, hushållskonsumtionen och exporten, stagnerade tredje kvartalet och en lageruppbbyggnad bidrog till tillväxten. Även i Finland har läget ljusnat lite och den finska ekonomin har ökat under tre av de fyra senaste kvartalen. Det är en klar förbättring jämfört med utvecklingen under de föregående två åren då BNP minskade under sex av åtta kvartal.

Bättre fart i USA

Tredje kvartalets BNP-tillväxt i den amerikanska ekonomin var betydligt starkare än i Europa, och låg över snittet under de senaste tio åren. BNP-tillväxten uppräknat till årstakt enligt amerikansk standard stegrades till 3,2 procent, och jämfört med andra kvartalet växte BNP med 0,8 procent i säsongrensade tal. Den snabbare uppgången förklaras dock delvis av en lageruppbbyggnad under kvartalet, som också bidrog till att hålla tillbaka tillväxten kvartalet innan. Positivt var dock att exporten steg trots en stark amerikansk dollar, medan uppgången för hushållskonsumtionen mer än kompenserade för en nedgång för bostadsinvesteringarna. Resultatet i presidentvalet i november ökar osäkerheten om den framtida utvecklingen för den amerikanska ekonomin, men utvecklingen på finansmarknaden och indikatorer såsom exempelvis inköpschefsindex tyder inte på en förväntan om en försvagning på kort sikt.

Fortsatt starkt i Kina och Indien

De två stora tillväxtekonomierna i Asien, Kina och Indien, fortsatte att uppvisa tillväxttal i ungefär samma takt som tidigare. I säsongrensade tal växte BNP för båda länderna med 1,8 procent från föregående kvartal. Uppräknat till årstakt skulle det motsvara en tillväxt på 7,4 procent, vilket för Kinas del är lite över tillväxtmålet för helåret 2016. Samtidigt fortsätter utvecklingen för Brasilien och Ryssland, som de senaste åren har pressats av det lägre oljepriset, att vara

svag. För Brasiliens del minskade BNP med 0,8 procent från andra till tredje kvartalet, vilket var sjunde kvartalet i rad med negativ BNP-tillväxt.

Kontaktperson: Magnus Saltveit, 010-479 49 84

Export och import

Varuexporten vände upp

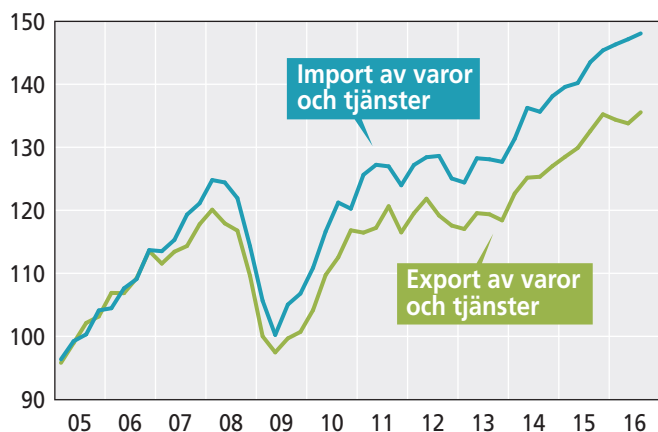
Utrikeshandeln lämnade under tredje kvartalet ett positivt bidrag till BNP-tillväxten för första gången i år, då exporten växte mer än importen. Varuexporten vände upp på bred front och även tjänsteexporten bidrog till tillväxten. Samtidigt avtog varuimporten, medan importen av tjänster fortsatte att stiga.

Efter två kvartal med minskningar vände exporten upp och ökade med 1,3 procent, säsongrensat från andra till tredje kvartalet. Exporten drog därmed upp BNP-tillväxten med 0,6 procentenheter där både tjänsteexporten och varuexporten bidrog starkt. Tjänsteexporten, som står för ungefär 30 procent av den totala exporten, steg snabbast då den ökade med 2,2 procent under tredje kvartalet. Efter nedgången under andra kvartalet vände varuexporten upp och ökade med 0,9 procent.

Den sammanräknade importen av varor och tjänster har ökat i en stabil takt på 0,6 procent per kvartal sedan början av 2016 och denna utveckling höll i sig även tredje kvartalet. Importen, som utgör en avdragspost i nationalräkenskaperna, drog ner BNP-tillväxten med 0,3 procentenheter, säsongrensat. Sammantaget bidrog nettot från utrikeshandeln med 0,3 procentenheter till BNP-utvecklingen och lämnade därmed ett positivt bidrag till tillväxten för första gången i år.

Svensk utrikeshandel

Säsongrensat volymindex 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Tjänsteexporten fortsätter upp

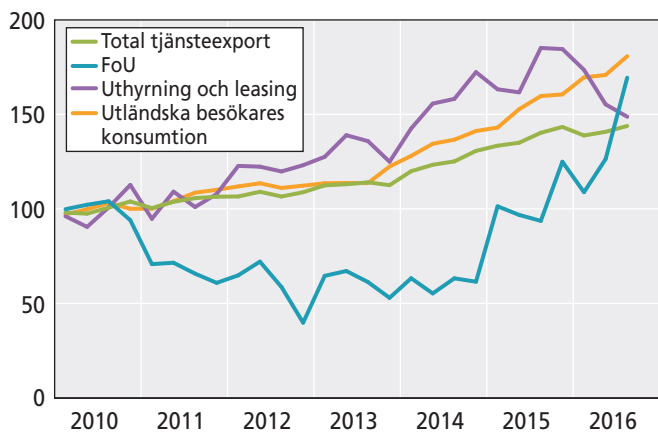
Sveriges export av tjänster ökade samtliga kvartal under 2014 och 2015 men minskade sedan under första kvartalet i år på bred front. Därefter har tillväxten gradvis stegrats och ökade med 2,2 procent under tredje kvartalet. Det är betydligt högre än den genomsnittliga tillväxttakten på 1,5 procent sedan 2010. Uppgången det senaste kvartalet kan främst förklaras med att exporten av forskning och utveckling (FoU) ökade kraftigt och steg med över 30 procent. Det är värt att notera att exporten av denna produktgrupp är ryckig, uppgången under tredje kvartalet bestod till stor del av engångseffekter från ett fåtal stora transaktioner. Försäljningen av FoU-tillgångar till utländska enheter innebär även en desinvestering i nationalräkenskaperna och uppgången för tjänsteexporten balanseras av en motsvarande nedgång för FoU-investeringarna. Denna uppgång påverkade således inte BNP-utvecklingen under kvartalet.

Exporten av FoU har ökat kraftigt sedan 2013, där uppgången framförallt har varit kraftigt under de senaste två kvartalerna. Samtidigt har exporten av produktgruppen uthyrning och leasing, där även licenser och royalties ingår, minskat under motsvarande period.

Det var dock även andra delar av tjänsteexporten som bidrog till uppgången tredje kvartalet. Utländska besökares konsumtion i Sverige har ökat stadigt de senaste åren och ökade även under tredje kvartalet i år. Även huvudkon-torstjänster fortsatte att växa och bidrog till BNP-tillväxten. Dock hölls tillväxten under tredje kvartalet tillbaka av exporten av datatjänster som minskade med knappt 3 procent.

Tjänsteexport

Säsongrensad volymindex 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

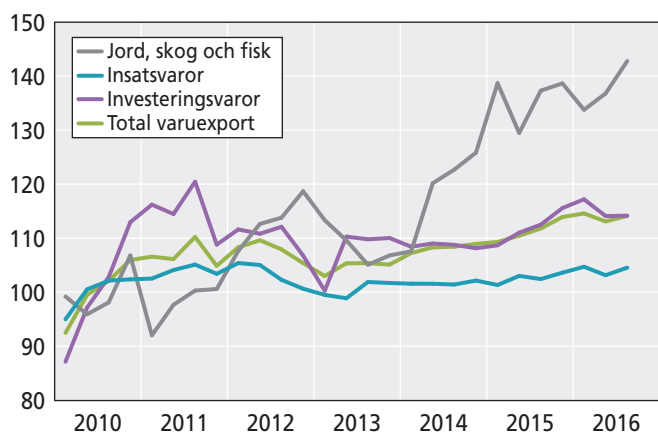
Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Bred ökning av varuexporten

Varuexporten vände upp med 0,9 procent efter att ha sjunkit med 1,3 procent under andra kvartalet i år. Varuexportens tillväxt var därmed i linje med den genomsnittliga ökningen per kvartal sedan 2010. Ur ett 10-års perspektiv är tillväxten dock högre än genomsnittet på 0,4 procent per kvartal. En uppgång för exporten av investeringsvaror där bland annat motorfordon ingår, var en viktig draghjälp till varuexporten under 2015. Tillväxten av denna varugrupp har dock mattats av och minskade under andra kvartalet, medan uppgången tredje kvartalet var dämpad. Tredje kvartalet var exportuppgången bred och även exporten av insatsvaror och konsumtionsvaror ökade. Exporten av energivaror minskade dock för andra kvartalet i rad. Exporten av jord, skog och fisk, som endast står för runt 3 procent av svensk export, uppvisade den största ökningen och steg med över 4 procent under tredje kvartalet. Exporten inom denna varugrupp har stigit stadigt de senaste åren och har uppvisat högst tillväxt av produktgrupperna sedan första kvartalet 2014.

Varuexport

Säsongrensad volymindex 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Varuimporten mattas av

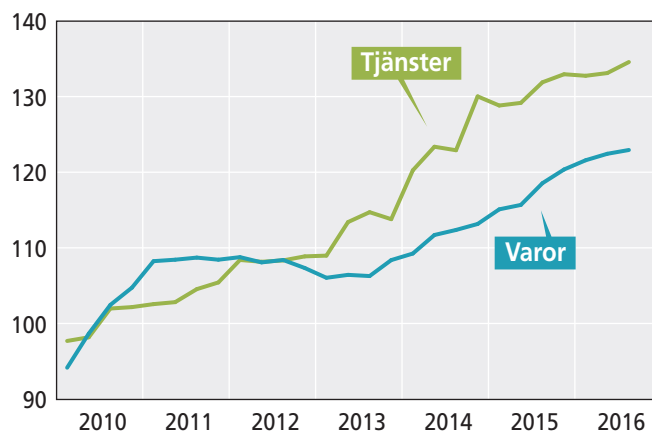
Varuimporten har mattats av under året och tillväxten låg på 0,4 procent under tredje kvartalet. Det är betydligt lägre än den genomsnittliga kvartalstillväxten på 1,1 procent sedan

första kvartalet 2010. Tjänsteimporten växte klart snabbare än varuimporten under åren 2013–2015. Efter att ha minskat under första kvartalet i år har tillväxttakten återigen stegrats gradvis och låg på 1,1 procent under tredje kvartalet. Tjänsteimporten är därmed nära den genomsnittliga tillväxten på 1,3 procent per kvartal sedan 2010.

Uppgången av tjänsteimporten kan till stor del förklaras av den kraftiga ökningen av svenskars konsumtion i utlandet. För varuimporten var uppgången bredare då energivaror, insatsvaror samt icke-varaktiga konsumtionsvaror bidrog till ökningen under tredje kvartalet. Under detta kvartal drogs dock varuimporten ner av att investeringsvaror, som står för drygt en tredjedel av den totala importen, minskade. Efter att ha ökat under samtliga kvartal 2015 har importen av denna varugrupp därmed minskat under både första och tredje kvartalet i år.

Import av varor och tjänster

Säsongrensad volymindex 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Dämpad utveckling för världshandeln

Efter att ha minskat under andra kvartalet så ökade världshandeln av varor blygsamt tredje kvartalet enligt CPB¹. Det var främst exporten från utvecklade industriländer² som ökade medan exporten från tillväxtekonomier minskade under detta kvartal. Exporten från USA ökade väsentligt och steg med 3,6 procentenheter under tredje kvartalet. Euroområdets export steg dock endast svagt. Bland tillväxtekonomierna var det främst i Asien som exporten sjönk.

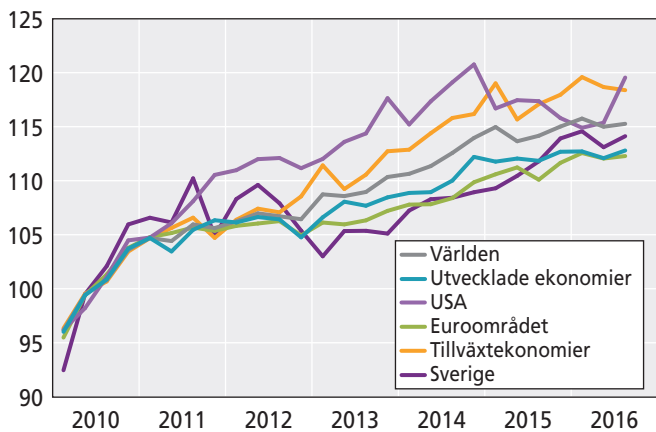
Sveriges varuexport, som står för drygt 70 procent av den totala exporten, ökade i högre takt än världshandeln under tredje kvartalet och var väsentligt högre än exporten från euroområdet. Detta följer dock på ett kvartal där Sveriges export minskade mer än global varuexport. I ett längre perspektiv på sex år håller Sveriges varuexport samma takt som global varuexport.

1 CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis (CPB)

2 Ekonomier som karaktäriseras av en hög nivå på BNP/capita samt en hög grad av industrialisering.

Varuexport

Säsongrensad volymindex 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

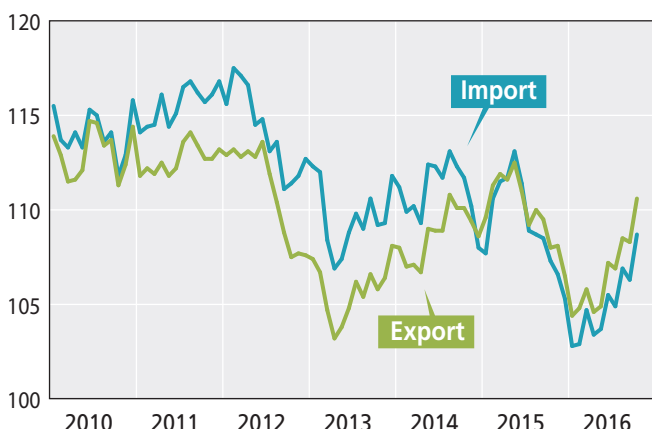
Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Fallande exportpriser drar ner exportvärdet

När SCB:s utrikeshandelsstatistik presenteras i löpande priser visar statistiken att varuexporten var oförändrad under tredje kvartalet och att varuimporten ökade med 2 procent jämfört med tredje kvartalet 2015. I fasta priser visar dock utrikeshandelsstatistiken¹ att både varuexporten och varuimporten ökade i volym. Skillnaden beror på förändringar i export- och importprisindex. Efter att sjunkit under andra halvåret 2015 ökade båda dessa index i början av 2016 och har fortsatt uppåt från en låg nivå. Exportprisindex var tredje kvartalet i år marginellt lägre än under samma kvartal 2015 medan importprisindex visade en större nedgång under samma period. Valutförändringar påverkar prisutvecklingen för exportvaror men inom utrikeshandeln är det möjligt att effekterna av den svaga svenska kronan inte har fått fullt genomslag ännu eftersom dessa vanligen kommer med en viss fördröjning till följd av löpande valutasäkringskontrakt.

Prisutveckling

Index 2005=100

Källa: Producentprisindex

Data t.o.m. oktober 2016

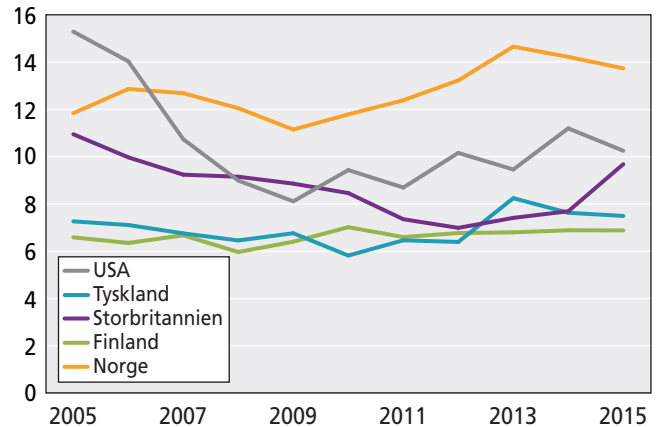
Fallande exportandel till USA

Fyra av Sveriges fem största exportpartners är samma inom tjänstehandeln som varuhandeln. Diagrammen nedan visar för fem av Sveriges största exportpartners 2015 och andelen av total export som de olika handelspartnerna utgör tillbaka till 2000 för varuexporten, och 2005 för tjänsteexporten. Norge

var den största mottagaren av både svenska exportvaror och tjänster under 2015. Diagrammen visar även att olika länders andelar av varuhandeln varierar mer än andelarna av tjänstehandeln.

Utveckling av Sveriges största tjänsteexportmarknader 2015

Procent av total tjänsteexport på årsbasis

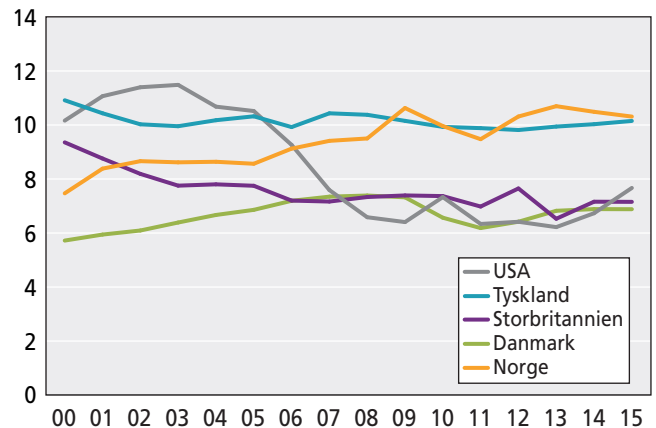

Källa: Betalningsbalansen

Data t.o.m. 2015

Utveckling av Sveriges största varuexportmarknader 2015

Procent av total varuexport på årsbasis

Källa: Utrikeshandeln

Data t.o.m. 2015

Tyskland är en viktig handelspartner för Sverige, framförallt inom varuhandeln, men även tjänstehandeln är betydande. År 2015 utgjorde Norge och Tyskland båda runt 10 procent av den svenska varuexporten. USA låg på tredje plats tätt följd av Storbritannien. På femte plats kom Danmark vars andel av svensk varuexport låg något under 7 procent. För tjänsteexporten låg USA på andra plats tätt följd av Storbri-

¹ Det finns vissa skillnader mellan nationalräkenskapernas (NR) redovisning av utrikeshandeln jämfört med SCB:s utrikeshandelsstatistik. NR använder sig av definitionen ekonomiskt ägarskap för att definiera utrikeshandel medan utrikeshandelsstatistiken använder sig av gränspassage. Vidare inkluderar Nationalräkenskaperna merchanting (dvs. den del av trepartshandel som innebär att företag i Sverige köper produkter utomlands för att sedan sälja dem utan att först ta hem dem till Sverige) som varuhandel. Nationalräkenskaperna publicerar även i fakturavärde medan utrikeshandelsstatistiken publicerar i statistiskt värde.

tannien. Tyskland var fjärde största mottagare av svenska tjänster medan Finland var det femte största mottagarlandet.

Andelen av svensk export till USA har sjunkit över tid för både varuhandeln och tjänstehandeln. Exporten till USA utgjorde fram till 2006 runt 10 procent av varuhandeln men föll sedan till runt 7 procent och först de senaste åren

har andelen av exportvärdet till USA långsamt börja klättra igen. Inom tjänsteexporten har andelen sjunkit från runt 15 procent till cirka 10 procent.

Kontaktperson: Sofia Nilsson, 010-479 41 16

Hushållens konsumtion

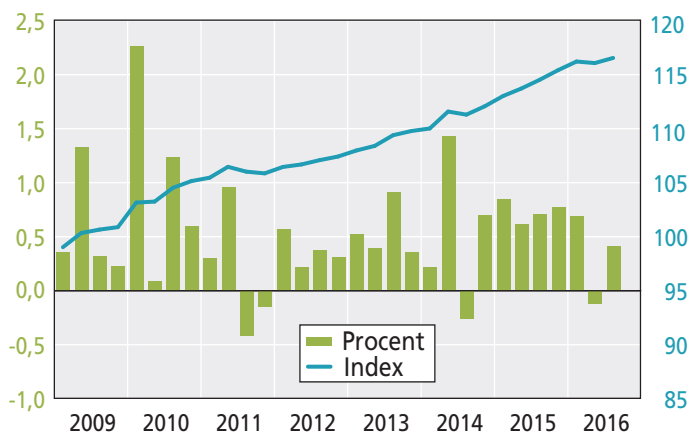
Måttlig konsumtionstillväxt

Hushållskonsumtionen vände upp tredje kvartalet efter minskningen kvartalet innan. Transportutgifterna fortsatte dock att minska och har hållit tillbaka konsumtionstillväxten under det senaste halvåret. Ökad konsumtion utomlands och högre boendeutgifter var det som drog upp hushållskonsumtionen mest.

Hushållskonsumtionen har varit en viktig drivkraft bakom BNP-tillväxten de senaste åren, men under det senaste halvåret har konsumtionstillväxten försvagats något. Tredje kvartalet växte hushållskonsumtionen med 0,4 procent, säsongrensad och jämfört med kvartalet innan. Hushållskonsumtionen vände därmed upp igen, efter att ha minskat andra kvartalet, men ökningstakten var något lägre än de tio senaste årens genomsnitt på 0,5 procent. Genomsnittstillväxten under årets tre första kvartal på 0,3 procent är också klart svagare än under fjolåret, då hushållskonsumtionen i snitt steg med 0,8 procent per kvartal.

Hushållens konsumtionsutgifter

Procentuell förändring från föregående kvartal (vä) samt index 2009=100 (hö). Säsongrensade kvartalsvärden

Minskade transportutgifter

En av de viktigaste faktorerna bakom dämpningen för konsumtionsutgifterna är en allt svagare utveckling för transportutgifterna som har minskat under de två senaste kvartalen. I transportutgifterna ingår både varor och tjäns-

ter och omfattar både inköp och reparationer av bilar samt drivmedel, men även transporttjänster såsom flygresor och kollektivtrafik ingår. Det är den näst största komponenten i hushållskonsumtionen och är också mer volatil än övriga delposter. Transportutgifterna bidrog starkt till konsumtionsökningen under 2015, men bidraget under första kvartalet på 0,1 procentenheter var klart lägre än under hösten, och minskade transportutgifter drog ner konsumtionstillväxten andra kvartalet. Tredje kvartalet minskade denna konsumtion med 0,5 procent och drog ned den totala utvecklingen med 0,1 procentenheter. Den svagare utvecklingen för transportutgifterna sammanfaller med en dämpning av uppgången för antalet nyregistrerade bilar som är en av de viktigaste källorna i beräkningarna av hushållens transportutgifter. Tillväxten för nyregistreringarna har, efter en mycket stark utveckling under 2015, stagnerat på historiskt höga nivåer under det senaste halvåret.

Uppgång för boendeutgifterna

Hushållens boende, som utgör drygt en fjärdedel av konsumtionen totalt, steg med 0,6 procent tredje kvartalet efter att ha varit oförändrad kvartalet innan. Uppgången tredje kvartalet var därmed högre än genomsnittet under de senaste tio åren på 0,3 procent och de ökade boendeutgifterna var det som drog upp konsumtionen mest tredje kvartalet. Även konsumtionen av möbler, fritid och underhållning, hotell- och restaurangtjänster bidrog med 0,1 procentenheter vardera till den totala konsumtionsutvecklingen. Hushållens inköp av möbler och heminredning befinner sig fortfarande i en starkt uppåtgående trend och har ökat under samtliga kvartal under de senaste tre åren. Även konsumtionen av kläder och skor samt kommunikationstjänster utvecklades positivt men bidragen till den totala konsumtionsutvecklingen var små.

Hushållens konsumtionsutgifter tredje kvartalet 2016

	Andel av hushållens konsumtion, %	Säsongrens. volymförändring, jmf med kv 2 16, %	Bidrag till hushållens konsumtionsökning, procentenheter
Boende	26,1	0,6	0,2
Transporter och fordon	12,7	-0,5	-0,1
Livsmedel och alkoholfria drycker	12,5	0,0	0,0
Fritid och underhållning	11,1	0,9	0,1
Övriga varor och tjänster	10,9	1,1	0,1
Restauranger, hotell	6,4	1,4	0,1
Möbler m.m.	5,4	1,0	0,1
Kläder och skor	4,7	-0,5	0,0
Alkoholhaltiga drycker och tobak	3,6	0,7	0,0
Hälsa- och sjukvård	3,5	1,3	0,0
Post och telekommunikationer	3,2	1,2	0,0
Utbildning	0,3	0,2	0,0
Svenskars konsumtion utomlands	5,9	4,4	0,3
Utländska besökares konsumtion i Sverige	-6,5	-5,8	-0,4
Hushållens totala konsumtion	100,0	0,4	0,4

Källa: Nationalräkenskaperna

Svenska hushålls inköp utomlands ökade med 4,4 procent jämfört med andra kvartalet och höjde den totala konsumtionsutvecklingen med 0,3 procentenheter. Samtidigt ökade även utländska besökares konsumtion i Sverige med 5,8 procent. Eftersom hushållskonsumtionen endast ska återspegla svenska hushålls konsumtion dras utländska besökares inköp i Sverige bort från den totala konsumtionen.

Kontaktperson: José Camacho, 010-479 45 55

Investeringar

Inbromsning för fasta bruttoinvesteringar

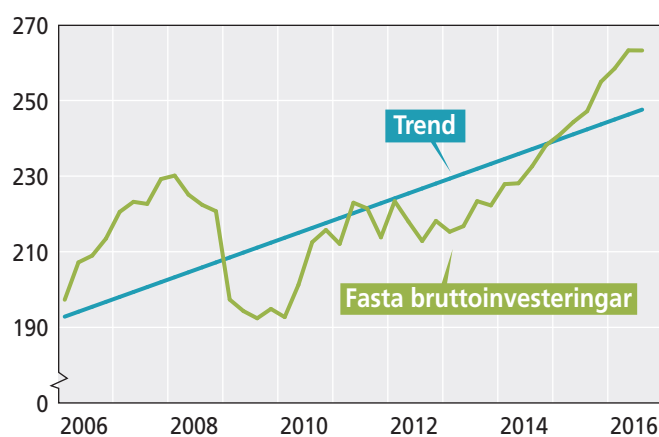
Uppgången för de fasta bruttoinvesteringarna stannade av tredje kvartalet. En fortsatt stark utveckling för bygginvesteringar motverkades av en nedgång för främst investeringar i immateriella tillgångar och till mindre del även av maskiner.

De fasta bruttoinvesteringarna dämpades betydligt tredje kvartalet och var oförändrade jämfört med andra kvartalet, säsongrensat, efter en längre period av obruten uppgång. Det kan jämföras med de senaste 10 årens genomsnittliga ökningstakt på 0,8 procent. Att investeringstillväxten stannade av tredje kvartalet ska dock tolkas med försiktighet eftersom orsaken till dämpningen till stor del förklaras av några större transaktioner med immateriella tillgångar mot utlandet som inte inträffar på regelbunden basis.

De fasta bruttoinvesteringarna har ökat sedan 2013 då bostadsinvesteringarna började stiga från historiskt låga nivåer. Uppgången för bostadsinvesteringarna har genererat betydande tillväxtbidrag de senaste fyra åren. Från och med slutet av 2014 fick investeringsuppgången en bredare bas då även övriga byggnader och anläggningar samt maskininvesteringar bidrog till en ökad tillväxttakt. De fasta bruttoinvesteringarna har ökat snabbare än BNP som helhet de senaste åren. Investeringarnas andel av BNP, den s.k. investeringskvoten, har stigit från 21 procent första kvartalet 2013 till 22,6 procent tredje kvartalet 2016.

Fasta bruttoinvesteringar

Säsongrensade kvartalsvärden, trend. Miljarder kronor

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

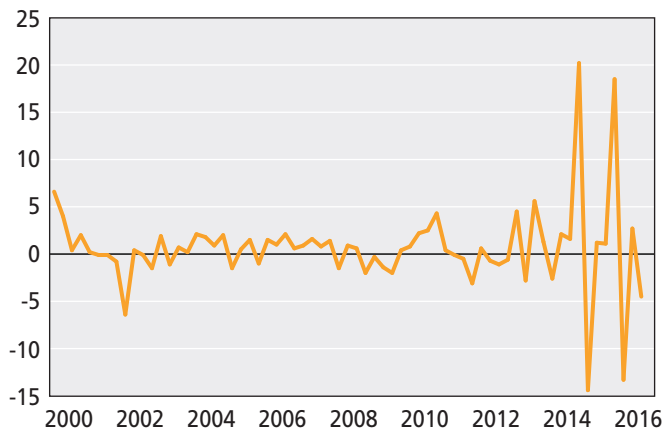
Försäljning av FoU-tillgångar tyngde utvecklingen

Investeringar i immateriella tillgångar minskade med 4,5 procent tredje kvartalet, säsongrensat, och höll tillbaka de totala fasta bruttoinvesteringarna med 1,2 procentenheter. Försäljning av FoU-tillgångar till utlandet räknas som desinvestering i nationalräkenskaperna, alltså en negativ investering, vilket bidrog till den svaga utvecklingen. Dessa transaktioner räknas även som en ökning av tjänsteexporten och påverkar därför inte BNP-utvecklingen. Denna typ av transaktioner ligger bakom en slagig utveckling för investe-

ringar i immateriella tillgångar de senaste två åren och då framförallt fjärde kvartalet 2014 och fjärde kvartalet 2015.

Investering i immateriell tillgång

Procentuell utveckling från föregående kvartal, säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Större köp och försäljning av FoU-tillgångar med utländska enheter kan påverka import och export av tjänster och även investering och desinvestering av immateriella tillgångar med flera miljarder kronor. Det handlar om ett mindre antal företag. Större transaktioner som avviker från de mer normala betalningsflödena har hittills inte förekommit varje kvartal, men har vid några tillfällen haft en stor påverkan på investeringar och utrikshandel.

Investeringar i immateriella tillgångar består inte enbart av FoU-investeringar utan även av programvaruinvesteringar. Helåret 2015 stod FoU för cirka 65 procent och programvaror för 34 procent av investeringstypen. Prospektering samt artistiska och konstnärliga original utgör en liten resterande del av de immateriella tillgångarna.

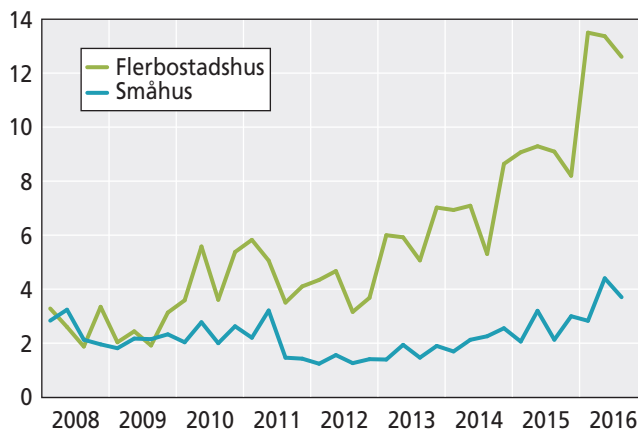
Fortsatt uppåt för bostadsinvesteringarna

Den starka trenden för bostadsinvesteringarna fortsatte även tredje kvartalet, med en ökning med 5,0 procent säsongrensats och jämfört med kvartalet innan. Ökningstakten tilltog därmed från 4,1 procent andra kvartalet. Bostadsinvesteringarna består till största del av nybyggnation av småhus och flerbostadshus och till mindre del av ny-, till- och ombyggnad av dessa bostadstyper.

I nationalräkenskaperna beräknas nybyggnadsinvesteringarna med påbörjandestatistik som huvudsaklig källa. Antalet påbörjade lägenheter i flerbostadshus har ökat närmast explosionsartat från historiskt låga 4 000 per kvartal 2012 till över 12 000 per kvartal under 2016. Påbörjandestatistiken visar en initialt försiktigare uppgång för småhus från cirka 1 500 per kvartal år 2013 till cirka 4 000 per kvartal under 2016, men ökningstakten har tilltagit under senare delen av 2015 och 2016.

Påbörjade småhus och lägenheter i flerbostadshus

Värden för 2015 och 2016 är korrigerade för eftersläpning i statistiken, tusental

Källa: Bostadsstatistik

Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Maskininvesteringarna vände försiktigt nedåt tredje kvartalet efter några starkare kvartal och höll tillbaka de totala fasta bruttoinvesteringarna med 0,2 procentenheter. Däribland mattades transportmedelsinvesteringarna efter en stark inledning av året, men även övriga maskininvesteringar har dämpats sedan årsskiftet och tredje kvartalet var nedgången 1,9 procent. Däremot steg IKT-investeringarna, som baseras på produktgrupperna datorer och telekommunikation, med 0,8 procent. Övriga byggnader och anläggningar steg med 1,6 procent efter en nedgång andra kvartalet.

Svag nedgång för näringslivets investeringar

Näringslivets investeringar minskade med 0,3 procent tredje kvartalet efter två år med relativt höga tillväxttal. Varuproducerande branscher tyngdes av minskade investeringar inom tillverkningsindustrin som sjönk med 4,6 procent jämfört med föregående kvartal. Även inom byggbranschen minskade investeringarna medan tjänstebanscher visade fortsatt tillväxt. Men även här minskade flertalet branscher sina investeringar med undantag för framförallt fastighetsförvaltning. Information och kommunikation, där telekommunikationer och programmeringstjänster ingår, ökade svagt.

De offentliga myndigheternas investeringar steg med 1,8 procent, säsongrensats och jämfört med kvartalet innan, och bidrog med 0,3 procentenheter till den totala investeringsutvecklingen. Såväl de statliga som de kommunala investeringarna ökade. För statens del var det en återgång till positiv utveckling efter en motsvarande nedgång andra kvartalet medan det för kommunernas del istället var en dämpning från ett mycket starkt andra kvartal.

Lagerinvesteringarna påverkade inte BNP-tillväxten

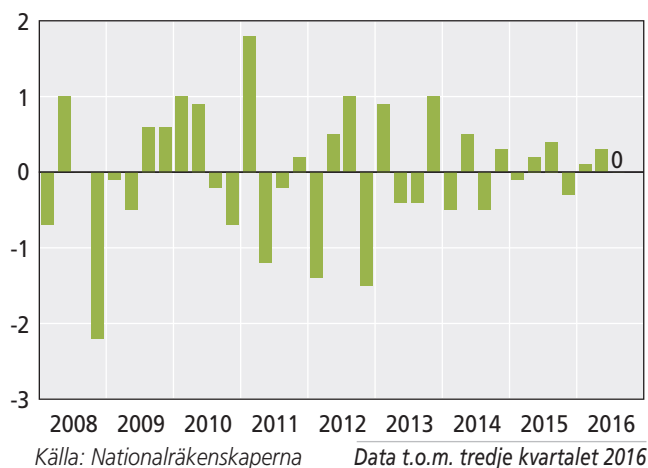
Lagerinvesteringarna hade ingen påverkan på BNP-tillväxten tredje kvartalet, säsongrensats och jämfört med kvartalet innan. Andra kvartalet var lagerbidraget 0,2 procentenheter.

Säsongrensade data för lagerinvesteringar finns endast tillgänglig på aggregerad nivå. Mätt i årstakt och jämfört med motsvarande kvartal föregående år var lagerbidraget 0,1 procentenheter tredje kvartalet. Lagerinvesteringar i främst industrins produkter i arbete och färdigvaror bidrog till att höja BNP-utvecklingen mätt i årstakt, men det motverkades av lageromslaget inom handeln.

Lagerbidraget har de senaste åren överlag varit betydligt lägre än under perioden 2009–2013.

Lagerbidrag till BNP-utvecklingen

Procentenheter, säsongrensat

Kontaktpersoner: Peter Buvén, 010-479 45 28

Näringsliv

Stabil produktionsutveckling

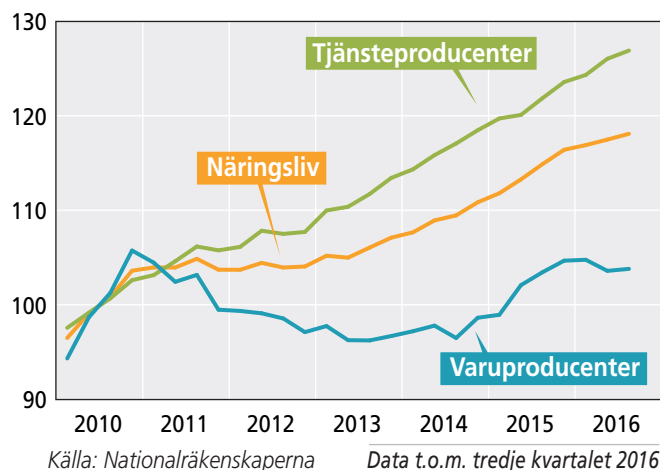
Produktionen i näringslivet steg måttligt även tredje kvartalet. Tjänstebranscherna fortsatte att driva tillväxten även om tillväxttakten var något lägre än andra kvartalet. Industrins produktionsvolym minskade marginellt jämfört med föregående kvartal medan byggproduktionen ökade starkt. Arbetsinsatsen i näringslivet minskade något jämfört med kvartalet innan vilket indikerar att produktiviteten steg.

Tredje kvartalet ökade produktionen¹ inom näringslivet med 0,5 procent jämfört med kvartalet innan, säsongrensat. Det innebar att ökningstakten var i stort sett densamma som både första och andra kvartalet i år. Tjänsteproduktionen fortsatte att vara drivkraft till uppgången och steg för sextonde kvartalet i rad. Ökningstakten var dock något lägre än under andra kvartalet. Även varuproduktionen steg något efter den relativt stora nedgången under andra kvartalet. Industriproduktionen fortsatte dock svagt nedåt medan ökad tillväxt för byggproduktionen drog upp.

Jämfört med 2015 har utvecklingen inom näringslivet varit klart mer dämpad under årets tre första kvartal. I fjol bidrog både varu- och tjänsteproduktionen till att stärka tillväxten men i år är det enbart tjänstesidan som ligger på en högre nivå än vid inledningen av året. Det är en svagare utveckling för industrin som ligger bakom nedgången för varuproducenterna.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser. Index 2010=100

Nedgång för verkstadsindustrin

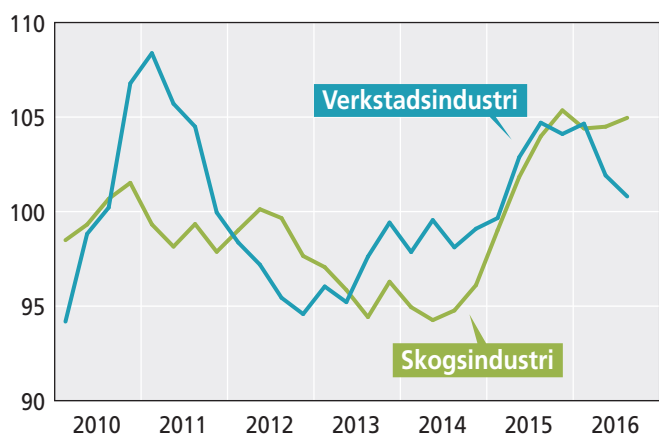
Industriproduktionen har minskat samtliga tre kvartal hittills i år där det framförallt var andra kvartalet som var riktigt svagt. Tredje kvartalet sjönk produktionen med 0,3 procent, vilket ligger ungefär i nivå med snittet under de fem senaste åren.

De två senaste kvartalen är det framförallt verkstadsindustrin som har minskat produktionen efter en ganska stor ökning under fjolåret. Branscher som skogsindustrin och den kemiska industrin har visserligen ökat produktionen de

¹ Med produktion avses här egentligen förädlingsvärdet, vilket definieras som produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

senaste två kvartalen men står för en betydligt mindre andel av industrins totala förädlingsvärde än verkstadsindustrin där produktionen har minskat kraftigt.

Produktion industribranscher
Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

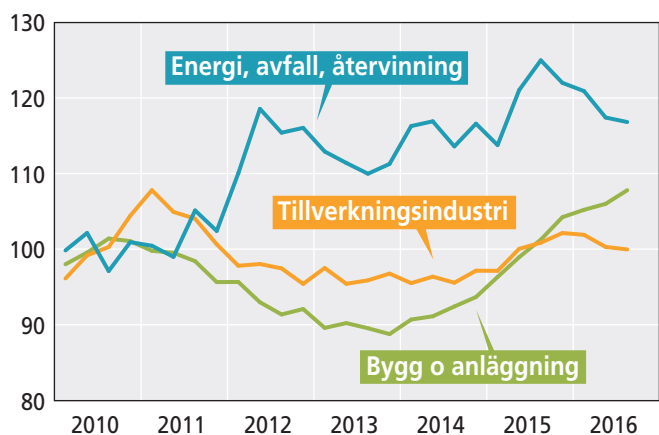
Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Byggproduktionen steg snabbare

Efter två kvartal med lite mer dämpad tillväxttakt steg produktionen inom byggbranschen återigen snabbare tredje kvartalet då den ökade med 1,7 procent jämfört med föregående kvartal, säsongrensat. Trenden med ökat bygande har pågått obrutet i nästan tre år och där bidrar ett stort behov av bostäder och stora infrastrukturprojekt till att lyfta efterfrågan.

Inom energibranschen, där exempelvis el- gas- och värmeverk samt avfallshantering och återvinning ingår, minskade produktionen för fjärde kvartalet i rad. Det kommer dock efter en stark uppgång under framförallt andra och tredje kvartalet i fjol. Branschen står för ungefär en tiondel av näringslivets varuproduktion.

Produktion varubranscher
Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

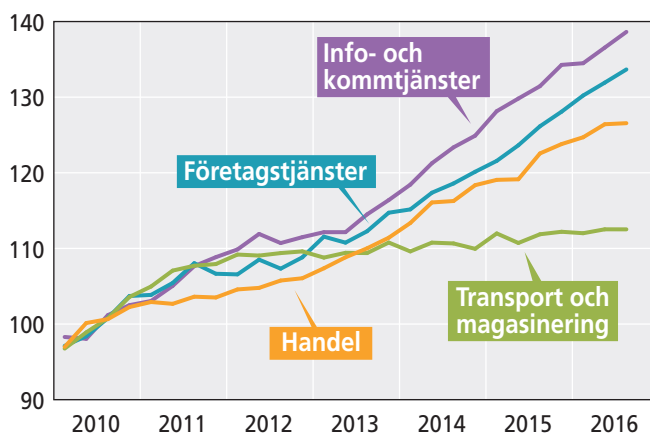
Tjänstebranscherna fortsatt draglok för ekonomin

Tjänsteproduktionen har haft en jämn och uppåtgående trend under många år och fortsatte uppåt i ungefär samma takt som tidigare även tredje kvartalet med en ökning på 0,7 procent jämfört med kvartalet innan. Tjänstesektorn utgör ungefär två tredjedelar av näringslivets förädlingsvärde och har således mycket stor betydelse för utvecklingen av den svenska ekonomin.

Inom både företagstjänster och informations- och kommunikationstjänster fortsatte tjänstevolymer att utvecklas starkt och ökningstakten i dessa branscher var densamma som under andra kvartalet. Inom den största tjänstebranschen, handeln, var dock tjänsteproduktionen i det närmaste oförändrad jämfört med föregående kvartal som i sin tur var mycket starkt.

Transportbranschen utmärker sig negativt bland tjänsteproducenterna med en närmast obefintlig tillväxt under de senaste fem åren. En anledning till detta är att den dämpade industriproduktionen har minskat efterfrågan på transporter och dessutom har det skett en ökad internationell konkurrens inom branschen de senaste åren. Tredje kvartalet gav inte heller något lyft utan produktionsnivån var i stort sett oförändrad från kvartalet innan.

Produktion tjänstebranscher
Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Ny beräkningsmetod för produktionsvolymer

Detta kvartal har en ny källa för att beräkna produktionsvolymer i flertalet av näringslivets branscher tagits in i nationalräkenskaperna. Istället för industriproduktionsindex och tjänsteproduktionsindex har produktionsvärdesindex (PVI) använts, för att på ett bättre sätt fånga den totala produktionsutvecklingen. PVI tar exempelvis hänsyn till produktionen av tjänster inom industrin samt mäter företagets handel på ett mer rättvisande sätt än de tidigare källorna.

PVI publiceras ännu inte separat men är planerad att börja publiceras månadsvis under 2017.

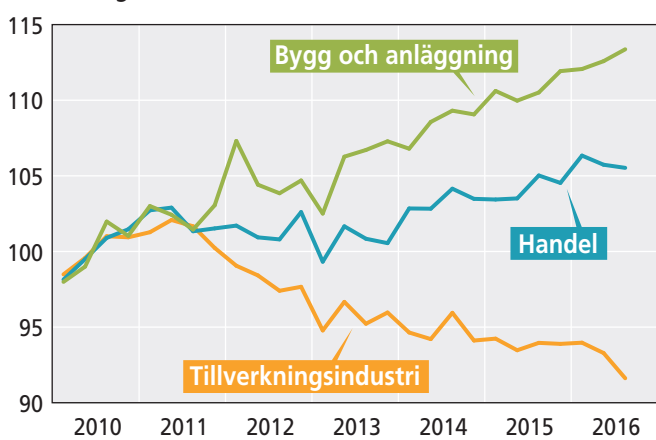
Minskad arbetsinsats inom industrin

Arbetsinsatsen inom näringslivet minskade något tredje kvartalet i år. Jämfört med andra kvartalet sjönk antalet arbetade timmar med 0,2 procent justerat för säsongvariationer. Det var särskilt inom industrin som arbetsinsatsen gick ner och förlängde den nedåtgående trenden som varat i många år. För byggbranschen fortsatte däremot den uppåtgående trenden med en något ökad tillväxttakt.

Inom tjänstebranscherna fortsatte arbetsinsatsen att stiga svagt men det var ett blandat utfall bland delbranscherna. Inom handeln minskade timmarna något för andra kvartalet i rad medan transportbranschen hade en kraftig nedgång efter fyra kvartal med uppgång. Ökningarna omfattade framförallt hotell- och restaurang, informations- och kommunikationsverksamhet och utbildning, vård och sociala tjänster.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

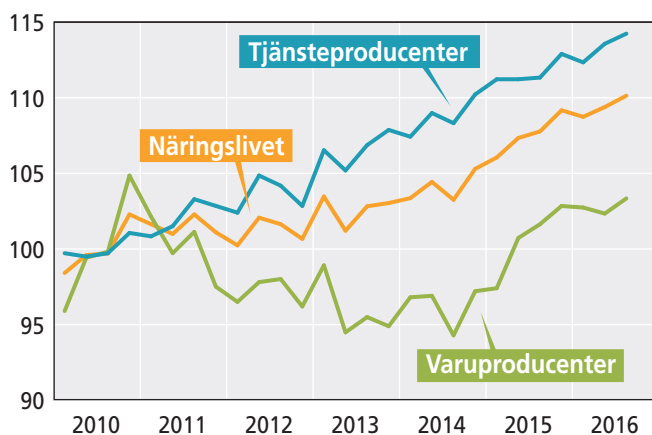
Ökad produktivitet

Trenden för arbetsproduktiviteten fortsätter att vara uppåtgående. Tredje kvartalet steg produktiviteten både för varu- och tjänstebranscherna. Inom varubrancherna ökade produktionen något trots en minskad arbetsinsats medan tjänsteproduktionen höjdes med en närmast oförändrad arbetsinsats jämfört med kvartalet innan.

Produktivitetsmättet på kvartalsbasis bör dock tolkas med viss försiktighet eftersom produktion och arbetade timmar säsongrensas separat.

Arbetsproduktivitet

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

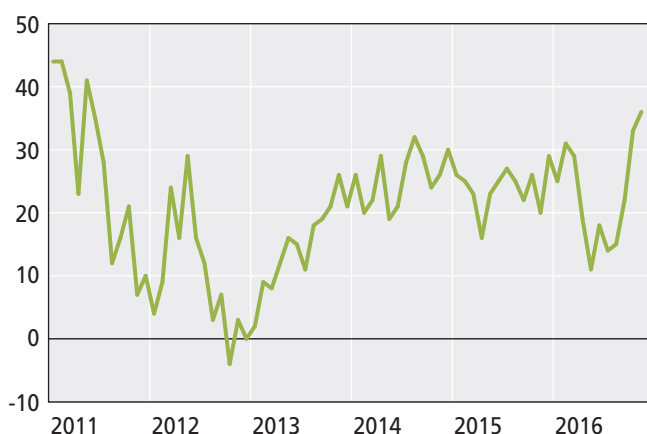
Positiva prognoser

Tendensundersökningarna speglar för närvarande en övervägande positiv syn på den rådande konjunkturen i näringslivet. Konjunkturbarometern visade en nedåtgående trend från januari till augusti i år men därefter har näringslivets konfidensindikator stigit tre månader i rad. Framförallt är det en markant förbättring inom tillverkningsindustrin som drar upp och det i sin tur beror till stor del på att prognoserna över framtida produktionsvolymerna höjts betydligt.

För samtliga huvudbranscher inom näringslivet är läget starkare eller mycket starkare än normalt enligt konjunkturbarometern. Byggbranschen står för den allra starkaste bedömningen medan stämningläget bland detaljhandelsföretagen är mest dämpad. Det som framförallt drar ner optimismen bland handlarna är att försäljningstillväxten rapporteras vara lägre än normalt.

Industrins produktionsplaner

Säsongrensade netttotal

Källa: Konjunkturinstitutet Data t.o.m. november 2016

Kontaktperson: Johannes Holmberg, 010-479 45 11

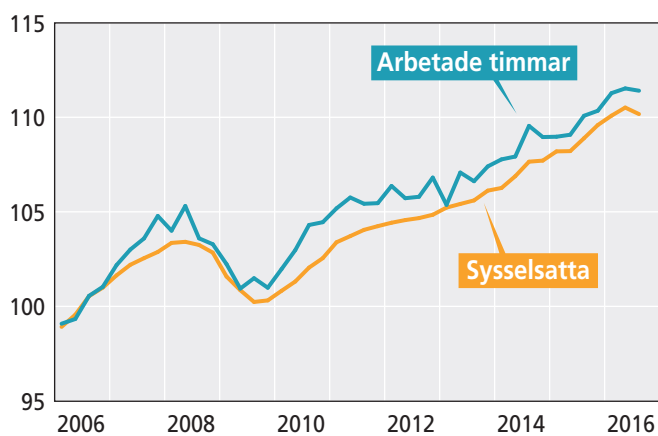
Sysselsättningen minskade

Arbetsmarknaden försvagades något tredje kvartalet. Sysselsättningen minskade samtidigt som den relativa arbetslösheten ökade. Inom de privata tjänstenäringsgrenarna, som har varit drivkraft till uppgången under senare år, minskade sysselsättningen inom flera stora branscher. Men det finns ljusglimtar då sysselsättningen fortsatte att öka inom både byggindustrin och vård och utbildning.

Antal sysselsatta minskade med 0,3 procent säsongrensat och jämfört med föregående kvartal enligt nationalräkenskaperna (NR). Antal sysselsatta har stigit under de senaste åren och senast en nedgång noterades var för sju år sedan i samband med finanskrisen. Därefter har sysselsättningen stigit med i genomsnitt 0,3 procent per kvartal.

Även antalet arbetade timmar sjönk tredje kvartalet. Efter en stark inledning på året med en uppgång på 0,9 procent det första kvartalet så dämpades utvecklingen andra kvartalet då antalet arbetade timmar ökade med 0,1 procent säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Tredje kvartalet minskade antalet arbetade timmar med 0,1 procent.

Sysselsatta och arbetade timmar, hela ekonomin
Index 2006=100, säsongrensat

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Sysselsättningen vände ned för tjänstebranscherna

Förändringar på arbetsmarknaden vad gäller sysselsättning och arbetade timmar styrs till stor del av utvecklingen inom näringslivet. Näringslivet står för två tredjedelar av den totala arbetsmarknaden och är den del som främst påverkas av den rådande konjunkturen. Tjänstebranscherna sysselsätter klart flest, ungefär dubbelt så många som varubranscherna.

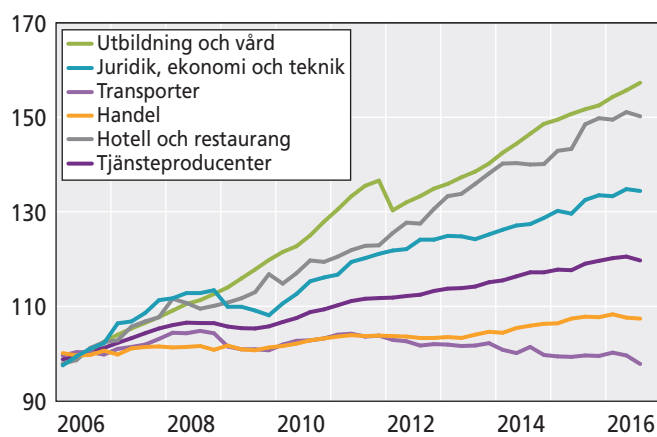
Efter en längre period utan nedgångar vände sysselsättningen för näringslivet nedåt tredje kvartalet då sysselsättningen minskade med 0,6 procent säsongrensat och jämfört med föregående kvartal. Såväl de varu- som de tjänsteproducerande branscherna låg bakom den negativa utvecklingen.

Inom de varuproducerande branscherna minskade antalet sysselsatta med 0,3 procent, där tillverkningsindustrin visade en nedgång med 2,3 procent medan byggindustrin ökade sysselsättningen med 1,4 procent.

Sysselsättningen inom tjänstebranscherna minskade med 0,7 procent tredje kvartalet. Nedgångar noterades inom flera större tjänstebranscher, däribland handeln, konsulttjänster, transport samt hotell och restaurang. I kontrast till utvecklingen för dessa branscher fortsatte sysselsättningen att öka inom privat vård och utbildning.

Tjänstebranscherna har tidigare agerat draglok för hela ekonomin med stabila tillväxtal runt 0,5 procent från fjärde kvartalet 2015 till andra kvartalet 2016. Sysselsättningen inom privat vård och utbildning, hotell och restaurang samt konsulttjänster, som är några av de större tjänstebranscherna, har sedan finanskrisen stigit i stort sett samtliga kvartal. Handeln som är den i särklass största tjänstebranschen har under samma period dragit upp sysselsättningen med en jämn uppgång. Transporttjänster har däremot utvecklats svagare där sysselsättningen har minskat sedan finanskrisen.

Sysselsatta
Index 2006=100, säsongrensat

Källa: Nationalräkenskaperna

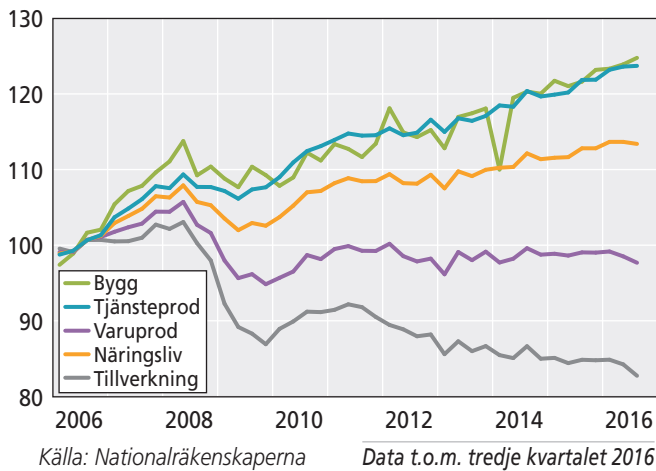
Data t.o.m. tredje kvartalet 2016

Arbetade timmar minskar inom industrin

Arbetade timmar i näringslivet visar en mer splittrad bild. Inom de tjänsteproducerande branscherna har arbetade timmar stigit stadigt och periodvis kraftigt de tio senaste åren. För arbetsinsatsen inom de varuproducerande branscherna har antalet arbetade timmar minskat, framförallt inom tillverkningsindustrin. Mot strömmen går övrig varuindustri, el- och vatten, samt byggtjänster, som har visat en starkare utveckling det senaste året.

Arbetade timmar

Index 2006=100, säsongrensat

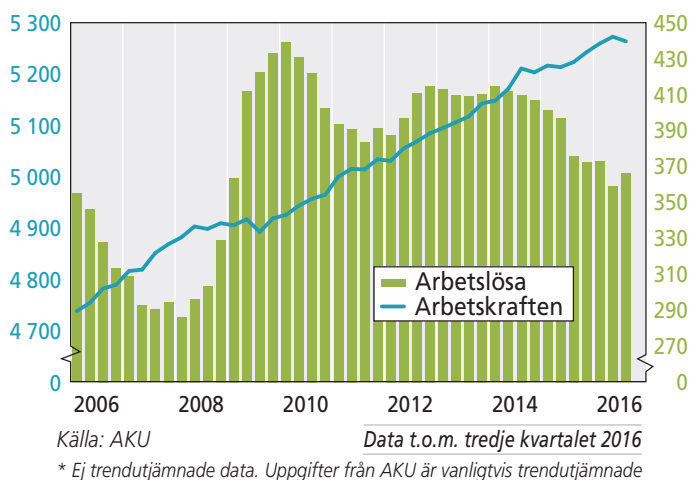
Arbetslösheten ökade något

Den relativa arbetslösheten ökade med 0,2 procentenheter tredje kvartalet och uppgick till 7,0 procent, säsongrensat, enligt arbetskraftsundersökningen (AKU). Arbetslösheten ökade för både män och kvinnor men uppgången var tydligast för kvinnor.

Antalet personer i arbetskraften har det senaste året ökat med 0,4 procent. Tredje kvartalet vände dock utvecklingen nedåt då antalet personer i arbetskraften minskade. Både antalet arbetslösa och antalet personer i arbetskraften bidrog således till att dra upp den relativa arbetslösheten.

Personer i arbetskraften (vå) respektive arbetslösa (hö) 15-74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Tusental

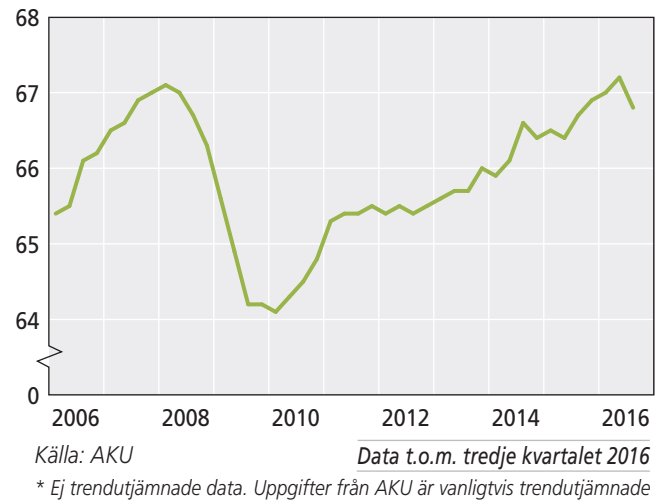

Sysselsättningsgraden avtog

Sysselsättningsgraden sjönk med 0,4 procentenheter till 66,8 procent tredje kvartalet efter att ha stigit fyra kvartal i rad. Nedgången förklaras främst av en minskad sysselsättningsgrad bland kvinnor.

Sysselsättningsgrad 15-74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade* månadsdata. Procent av befolkningen

Kontaktperson: Antonio Espinoza, 010-479 49 82

Byggbranschen i nationalräkenskaperna

Bostadsbyggandet präglar utvecklingen i byggbranschen

Byggbranschen utgjorde 2015 drygt 5 procent av BNP. Den kanske mest utmärkande delen av vad branschen producerar, bostäder, uppvisar stora variationer i tillväxt över tid men utgör samtidigt mindre än hälften av branschens produktion. Till följd av de kraftiga svängningarna är det ändå bostadsbyggandet som påverkar utvecklingen inom byggproduktionen mest. För den största delen, som utgörs av övriga byggnader och anläggningar, är utvecklingen betydligt jämnare.

Byggbranschen är en betydande bransch i flera aspekter – dels i sin funktion att bygga infrastruktur, bostäder med mera men även i sin ekonomiska betydelse. 2015 stod byggbranschen för drygt 5 procent av BNP enligt preliminära uppgifter¹ från nationalräkenskaperna (NR). BNP-andelen har dock varierat över tid, se diagram nedan, men har de senaste åren ökat.

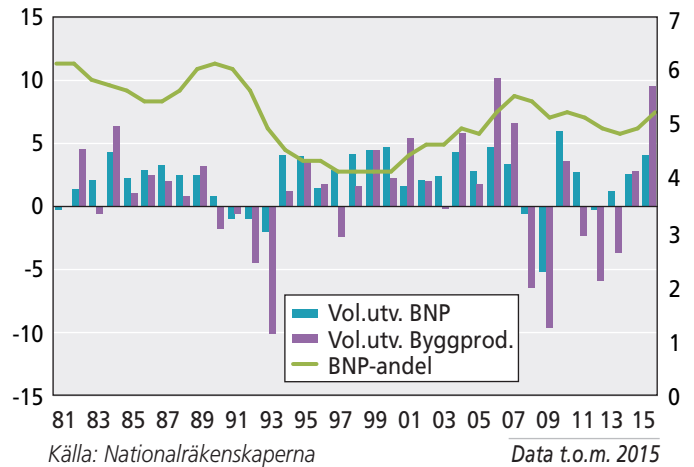
Diagrammet nedan visar även att produktionsvolymen inom byggbranschen varierar kraftigt över tid och att i vissa faser är variationen avsevärt större än för BNP. Men oavsett så utgör byggbranschen en betydande andel av BNP, och byggbranschens dryga 5 procent 2015 kan jämföras med en tungt vägande industribransch som motorfordonsindustrin som utgör knappt 2 procent av BNP.

Från att andelen under 1980-talet och början av 1990-talet varierade runt 6 procent sjönk den under slutet av 1990-talet till en nivå på runt 4 procent. Därefter steg andelen stadigt igen och nådde en ny topp 2007 på 5,5 procent av BNP.

Den sjunkande andelen under 1990-talet kan ses i ljuset av ett dämpat bostadsbyggande som i sin tur var en följd av en sämre konjunktur och minskade produktionssubventioner. Den efterföljande ökningen av BNP-andelen, framförallt under perioden 2006–2007, skedde trots att BNP utvecklades gynnsamt under perioden i förhållande till den genomsnittliga utvecklingen de 20 senaste åren.

Byggbranschen

Procentuell förändring från föregående år, fasta priser (vä) resp. procent av BNP, löpande priser (hö)

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2015

Finanskrisen hade en kraftigare negativ effekt på byggbranschens produktion än på BNP både 2008 och 2009 vilket i sin tur medförde en minskad BNP-andel. Även om byggvolymen ökade igen 2014 och 2015 så var andelen 2015 inte tillbaka på 2007 års nivå.

NR utgår ifrån bygginvesteringarna

BNP-beräkningarna av produktionen i byggbranschen baseras till stora delar på uppgifter om användningssidan², det vill säga bygginvesteringar och byggreparationer. Orsaken till detta är att uppgifter för användningssidan historiskt har visat sig vara mer tillförlitliga än uppgifter för produktionsidan. För att mer i detalj förstå vad som driver byggbranschens produktion i NR är därför bygginvesteringarna en lämplig utgångspunkt. Dessa investeringar redovisas inom fler delområden än byggproduktionen och ger ett bättre underlag för att följa hur olika delar av byggbranschen utvecklas.

Kraftigt ökad nybyggnation

Bostadsinvesteringarna utgjorde mindre än hälften av bygginvesteringarna 2015, men det var ändå den högsta andelen sedan tidigt 1990-tal. Resterande del utgörs av investeringar i vad som i NR kallas övriga byggnader och anläggningar, där så vitt skilda investeringar som kontor, vägar, järnvägar, fabriker, lagerlokaler med mera ingår. Bostadsinvesteringarna kan delas upp i flera delar – dels efter typ av investering (nybyggnad eller om- och tillbyggnad) och dels efter i vilken typ av bostad investeringen görs (flerbostads- eller småhus).

Nybyggnation av bostäder har ökat från en andel på 11 procent 1998 till att utgöra en fjärdedel av bygginvesteringarna 2015, se diagram nedan. Efter 2009 är det nybyggnation av flerbostadshus som har lyft andelen nybyggande medan andelen nybyggda småhus har varit mer eller mindre

¹ Definitiva beräkningar baserar på ett mer exakt och detaljerat underlag.

² BNP beräknas dels från produktionsidan, som visar vad som produceras i landet (produktion – insatsförbrukning = förädlingsvärde), och dels från användningssidan, som visar hur det som produceras används (konsumtion, investeringar och utrikeshandel).

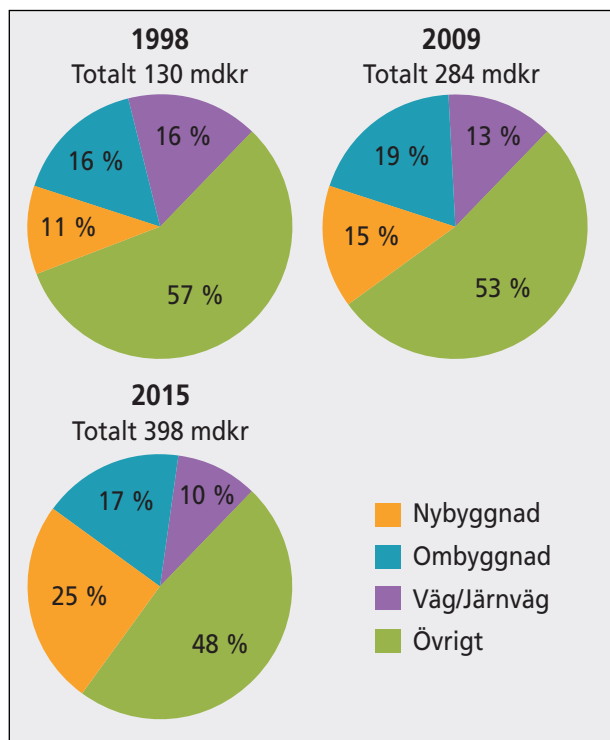

oförändrad. Ombyggnationer har legat förhållandevis stabilt ända sedan 1998.

Även om fokus ofta ligger på bostadsbyggande utgörs således en majoritet av alla bygginvesteringar i NR av övriga byggnader och anläggningar. Men även här har andelarna ändrats över tid. Från att 1998 ha utgjort 74 procent av bygginvesteringarna sjönk andelen för övriga byggnader och anläggningar till en andel på 58 procent 2015.

Man kan i de tre cirkeldiagrammen nedan se hur fördelningen inom bygginvesteringarna ändrats över tid.

Bygginvesteringar^{1,2} efter typ av investering Procent av totala bygginvesteringar, löpande priser

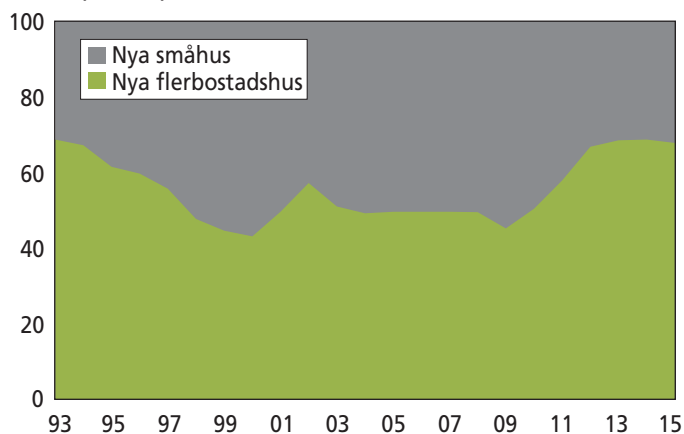
Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2015

Ett ytterligare exempel på hur fördelningen mellan olika typer av bostadsinvesteringar kan skifta över tid är nybyggandet av fler- respektive småhus³. Från mitten av 1990-talet och fram till och med 2010 låg nybyggandet av fler- respektive småhus i grova drag i nivå med varandra. Från 2009 och fram till 2012 ökade andelen för värdet av nybyggnationen i flerbostadshus kraftigt och skillnaden i andelen mellan nybyggnation av fler- respektive småhus har inte varit så stor sedan början av 1990-talet. Denna skillnad har bestått sedan 2012, se diagram nedan.

Nybyggnation av flerbostads- resp. småhus

Andel av totala värdet av nybyggnationen i bostäder, löpande priser

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2015

Volatila bostadsinvesteringar

De snabbt skiftande andelarna för olika bygginvesteringar speglar de stora skillnaderna i utveckling mellan olika delar av byggbranschen över tid.

Det är bostadsinvesteringarna som står för de stora svängningarna, se diagram nedan. Framförallt de senaste 10 åren har svängningarna i bostadsbyggandet varit kraftiga, i synnerhet för nybyggnation. Efter att ha ökat med drygt 70 procent från 2003 till 2007 halverades nybyggandet av bostäder under de två efterföljande åren i samband med att finanskrisen slog till. Därefter har nybyggnationen, med undantag för 2012, fram till och med 2015 ökat stadigt och fördubblats sedan 2009.

Sammantaget är det tydligt att volatiliteten i nybyggandet av bostäder gör ett tydligt avtryck i utvecklingen av de totala bygginvesteringarna. Detta trots att de alltså som mest har utgjort 25 procent av bygginvesteringarna de senaste decennierna.

Investeringarna i övriga byggnader och anläggningar, inklusive vägar och järnvägar, har utvecklats betydligt mer stabilt. Och den krympande andelen för övriga byggnader och anläggningar som visades ovan speglar främst hur nybyggandet har tagit en större del av bygginvesteringarna än någon reell nedgång i övriga investeringar. Övriga investeringar i byggnader och anläggningar ökade mellan 1998 och 2015 med 44 procent i volym. Detta kan jämföras med nybyggnationen av bostäder där volymen under motsvarande period ökade med 244 procent i volym. Denna mycket kraftiga ökning ska ses utifrån att nivån i nybyggandet hade halverats under de fem föregående åren.

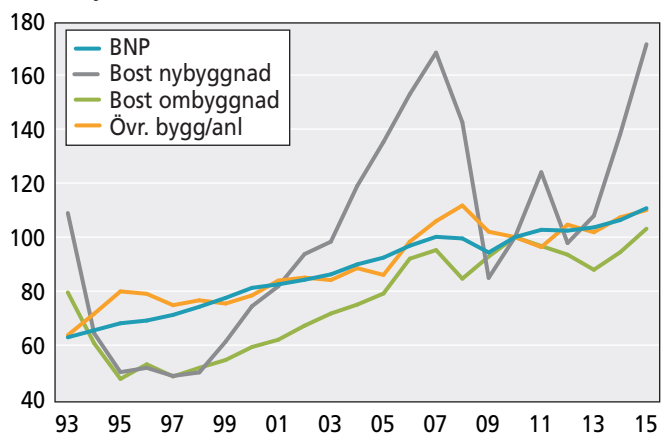
1 Även byggreparationer utgör en betydande del av byggproduktionen. Dessa redovisas i ett separat avsnitt nedan.

2 I dessa diagram har väg- och järnvägsinvesteringar lyfts ut ur övriga bygg- och anläggningsinvesteringar, där de normalt annars ingår.

3 Småhus avser permanentbostäder, det vill säga exklusive fritidshus.

Bostadsinvesteringar efter ny- resp. ombyggnad

Volym, index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

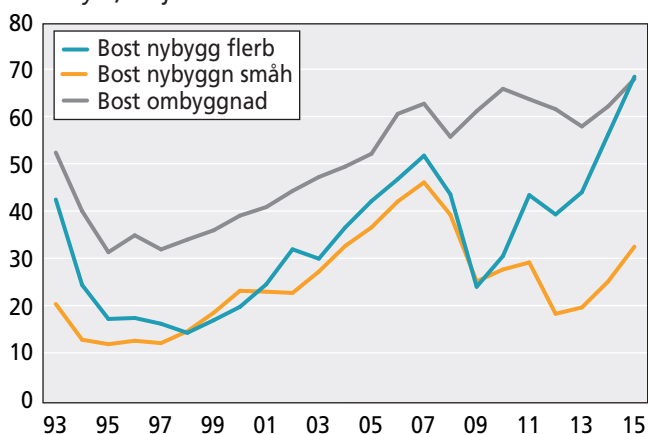
Data t.o.m. 2015

Tittar man närmare på bostadsinvesteringarna ser man att den kraftiga uppgången och nedgången före respektive under finanskrisen speglar utvecklingen för nybyggandet av både flerbostadshus och småhus, se diagram nedan. Men sedan 2008 har de två delarna utvecklats markant olika. Småhusen inledde återhämtningen på allvar först 2014 och nivån i nybyggnationer från 2009 passerades först 2015. För nybyggandet av flerbostadshus utgjorde 2009 istället en tydlig botten och sedan dess har nivån nära tredubblats. Volymmässigt var nybyggnationen av flerbostadshus mer än dubbelt så stor som nybyggnationen av småhus 2015. Så stor skillnad inte varit sedan 1993.

Om- och tillbyggnad¹ av både flerbostadshus och småhus varierar också kraftigt över tid jämfört med BNP-utvecklingen, men i förhållande till nybyggandet är utvecklingen mer stabil.

Bostadsinvesteringar efter ny- resp. ombyggnad samt fler- resp. småhus

Volym, miljarder kronor

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2015

Fastighetsförvaltningen dominerar bygginvesteringarna

Utöver att dela in bygginvesteringarna efter typ av investering kan de även delas in efter vilken bransch det är som har gjort investeringen.² Bostadsinvesteringarna görs nästan uteslutande inom branschen fastighetsförvaltning. Men in-

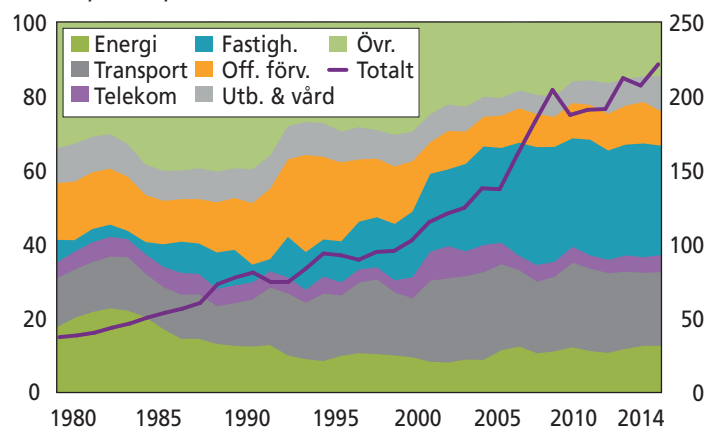
vesteringar i övriga byggnader och anläggningar görs inom de allra flesta branscher. I diagrammet nedan kan man se att branscher som kan antas vara anläggningstunga, som energi och telekom, har legat förhållandevis stabilt som andel av totala investeringar i övriga byggnader och anläggningar sedan mitten av 1990-talet.

Diagrammet tydliggör även att andelen för övriga branscher minskar. Även andelen från offentlig förvaltning har minskat avsevärt sedan millennieskiftet, efter att ha ökat under mitten av 1990-talet. Den största positiva förändringen har istället skett inom fastighetsförvaltningen som sedan början av 1980-talet har mångdubblat sin andel och nu utgör den enskilda bransch som investerar mest i övriga byggnader och anläggningar.

Övriga byggnader och anläggningar fördelat på bransch

Nivå, mdkr (hö) samt branschandel, procent (vä).

Löpande priser

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2014

Reparationer utgör en fjärdedel

Utöver bygginvesteringar baseras beräkningarna av byggproduktionen i NR även på byggreparationer, det vill säga byggande som endast avser att återställa en byggnad eller anläggning till ursprunglig standard. Detta till skillnad mot en ombyggnadsinvestering som utgör en standardhöjning³ av byggnaden eller anläggningen. Dessa uppgifter utgör en inte försumbar del av byggproduktionen, för 2014 uppgick byggreparationerna i Sverige till 125 miljarder kronor i löpande priser, det vill säga en fjärdedel av den totala byggproduktionen⁴.

¹ Ombyggnad kan bland annat vara standardhöjande renoveringar eller inredning av vindsutrymmen för bostadsändamål.

² Denna bransch avser vilka som använder sig av den del av byggproduktionen som går till investeringar och är andra branscher än vilka som utför byggproduktionen.

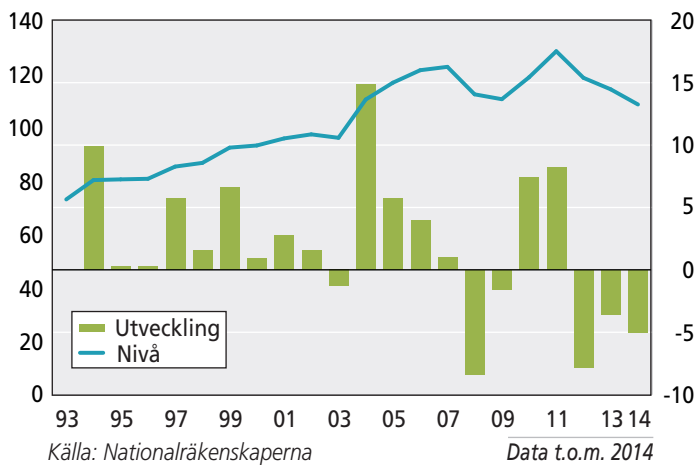
³ En standardhöjning kan t.ex. vara att byta 2-glasfönster mot 3-glasfönster.

⁴ Här avses byggproduktionen i hela ekonomin inte enbart i byggbranschen. Drygt 90 procent av byggproduktionen kan härröras till byggbranschen.

Diagrammet nedan visar att byggreparationerna återhämtade sig nivåmässigt relativt snabbt efter nedgången 2008–2009. Men till skillnad mot bygginvesteringarna har värdet på byggreparationerna minskat stadigt 2012–2014.

Byggreparationer

Utveckling, procent (hö) resp. nivå, miljarder kr (vä) fasta priser

Revideringar av byggproduktionsberäkningar

Revideringar mellan preliminära och definitiva beräkningar är normalt i NR och beror på att ett mer detaljerat statistikunderlag är tillgängligt i de definitiva beräkningarna. Men i byggbranschen har revideringen av volymutvecklingen varit större än i de flesta övriga branscher. De senaste fem åren har revideringarna i genomsnitt uppgått till –7 procentenheter per år (som störst var revideringen 2011 då utvecklingen reviderades ned med drygt 10 procentenheter). Detta beror på att i stort sett allt dataunderlag som används vid beräkningen av BNP per kvartal, ersätts av mer exakt och detaljerat underlag i de definitiva beräkningarna av byggbranschen på helårsbasis.

Ett underlag som visserligen kommer från samma källa i både kvartals- och årsberäkningarna, men som ändå i stor utsträckning ligger bakom revideringarna är uppgifter om påbörjade bostäder. Det beror på att dessa uppgifter baseras

på administrativa uppgifter om bland annat bygglov. Dessa uppgifter är förknippade med mycket stor eftersläpning, och när kvartalsberäkningarna görs räknas antalet bygglov upp med en fastställd faktor för att kompensera för eftersläpningen. Vid tidpunkten för årsberäkningen har mer information om perioden inkommit och beräkningen baseras i långt större grad på fastställda uppgifter. Dessa uppgifter är således betydligt mer tillförlitliga.

En stor skillnad är även att det vid årsberäkningarna finns faktiska uppgifter om byggreparationer att tillgå från undersökningen Företagens ekonomi, medan i de preliminära beräkningarna görs ett antagande om att utvecklingen av reparationer följer samma utveckling som om- och tillbyggnadsinvesteringarna i NR.

För produktionsvolymen som redovisas i NR spelar också prisutvecklingen in i stor grad. Vad gäller prisuppgifter för till exempel nybyggnation av bostäder består det i kvartalsberäkningarna av ett faktorprisindex, det vill säga prisutvecklingen på de insatsvaror som ingår i produktionen av bostäder som betong, virke, gips etcetera. Så länge prisutvecklingen är densamma för insatsvaror och andra produktionsfaktorer som för slutprodukten, det vill säga bostäder, påverkar inte detta volymutvecklingen. Detta är dock ett grovt antagande och i tider med en kraftigt positiv eller negativ prisutveckling på bostäder kan skillnaderna mellan dessa vara betydande.

Även om revideringarna kan tyckas vara systematiska (de senaste fem årens revideringar har alla varit negativa) varierar dock de bakomliggande orsakerna mellan åren. Med andra ord kan osäkerheten i kvartalsberäkningarna under de senaste åren inte härledas till någon särskild del av beräkningarna.

Författare: Tomas Thorén

Kontaktpersoner: Andreas Lennmalm, 010-479 40 54 och Jonas Zeed, 010-479 45 32

Gränsdragningen mellan fast bruttoinvestering och reparation

Gränsen mellan fast bruttoinvestering, underhåll och reparationer inom nationalräkenskaperna (NR) är inte skarp. Det vanliga regelbundna underhållet och reparationerna av bostäder, anläggningar och andra fasta tillgångar som används i produktion utgör enligt NR insatsförbrukning. Det gäller även för egnahemsägarnas produktion av boendetjänst för egen användning¹. Mindre reparationer som utförs i bostäder räknas till hushållens konsumtionsutgifter².

Hur sådana åtgärder redovisas i NR får betydelse för bruttonationalproduktens (BNP) nivå och utveckling. Fast bruttoinvestering och konsumtion höjer BNP från användningssidan medan högre reparationer och underhåll sänker förädlingsvärdet på produktionssidan. Dessutom bygger de fasta bruttoinvesteringarna upp stocken av fast realkapital.

Den gränsdragning som görs i NR baseras på regelverket ENS 2010 och de olika åtgärderna kan delas in i följande huvudgrupper;

Investering: Större renoveringar, om- och tillbyggnationer som ökar prestandan, standarden eller produktionskapaciteten av befintliga fasta tillgångar och/eller höjer den tidigare förväntade livslängden. Att förstora eller utöka en befintlig byggnad eller anläggning utgör en stor förändring i denna mening, liksom ombyggnad eller omstrukturering av interiören i en byggnad eller fartyg eller en väsentlig utökning eller förbättring av ett befintligt programvarusystem.

Reparation och underhåll: Underhåll och reparationer är aktiviteter som ägare eller användare av anläggningstillgångar måste utföra med jämna mellanrum för att kunna utnyttja sådana tillgångar under deras förväntade livslängd. Det är löpande kostnader som inte kan undvikas om anläggningstillgångar ska fortsätta att användas.

För ägaren eller användaren är det inte ett alternativ att försumma underhåll och reparation, då den förväntade livslängden i så fall drastiskt kan förkortas.³ Underhåll och reparation förändrar emellertid inte objektets prestanda, kapacitet eller den antagna livslängden. Aktiviteterna upprätthåller helt enkelt objektet i gott skick. Om så är nödvändigt genom att ersätta defekta delar med nya delar av samma slag utan att ändra den grundläggande funktionen av anläggningstillgången.

Det är svårt att ge enkla objektiva kriterier som gör det möjligt att skilja förbättringar från reparationer, eftersom en reparation kan uppfattas som förbättrad prestanda eller ge förlängd livslängd på en oreparerad tillgång. Eftersom ändrad redovisning påverkar BNP-estimatet är det i NR viktigt att redovisa åtgärderna på samma sätt över hela tidserien.

---

1 Till exempel boende i en villa producerar sin egen boendetjänst som de också själva konsumerar. Boendetjänsten kan jämföras med att en fastighetsägare hyr ut en lägenhet, vilket är produktion av bostadstjänst, där hyresgästen betalar hyra, vilket är konsumtion av bostadstjänsten.

---

2 Småreparationer och inredning av bostäder av det slag som vanligen utförs av hyresgäster räknas hit. Det gäller oavsett om man är hyresgäst eller om man äger sin bostad.

---

3 En maskin kan upphöra att fungera alls på grund av att en liten del är trasig. Ersättandet av en sådan del utgör dock inte en fast bruttoinvestering, då maskinens egenskaper och den förväntade livslängden, jämfört med anskaffningstidpunkten, inte har förändrats.

Kontaktperson: Jonas Zeed, 010-479 45 32

Utländska byggföretag i Sverige

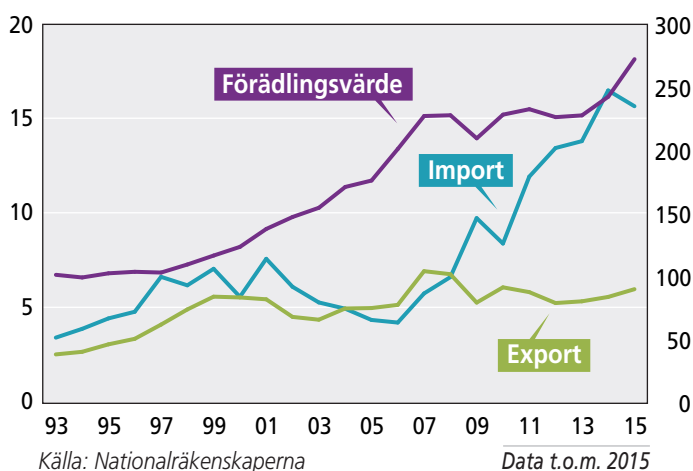
Ökad internationalisering i byggbranschen

Under de senaste tio åren har internationaliseringen ökat i den svenska byggbranschen. Köpen av byggtjänster från utlandet har ökat hos svenska byggföretag. Denna artikel beskriver hur byggtjänster från utlandet redovisas i nationalräkenskaperna.

Köp av byggtjänster från utlandet har ökat betydligt de senaste åren. År 2014 utgjorde importen av byggtjänster 7 procent av den totala insatsförbrukningen av varor och tjänster i byggbranschen. År 2006 var motsvarande andel 2 procent, se diagram nedan. Exporten av byggtjänster, det vill säga svenska byggtjänstproduktions i utlandet, uppvisar inte alls samma utveckling som importen utan har varit relativt konstant under en längre tid. Att byggbranschen i högre utsträckning anlitar utländska underentreprenörer under senare år har i viss mån hållit tillbaka branschens förädlingsvärde. Under perioden 2006–2015 var importökningens andel av förädlingsvärdet i snitt 0,7 procent per år.

Import och export av byggtjänster och förädlingsvärde

Miljarder kronor, löpande priser (vå). Index förädlingsvärde 1993=100, löpande priser (hö)

När ett svenskt företag anlitar en underentreprenör redovisas detta i nationalräkenskaperna (NR) som köp av en byggtjänst. Kostnader för köpta byggtjänster redovisas i NR som insatsförbrukning i byggföretagens produktion¹. När företagen köper byggtjänster istället för att använda egen personal för arbetet innebär det därmed, allt annat lika, ökad insatsförbrukning i det köpande företaget vilket drar ner förädlingsvärdet². Samtidigt blir också kostnaderna för löner i företaget lägre. Om dessa tjänster köps in från svenska underentreprenörer genereras däremot produktion i andra byggföretag i branschen och branschens totala förädlingsvärde påverkas inte.

Om köpet däremot avser inköp av tjänster från en utländsk underentreprenör, det vill från företag som är registrerat i

utlandet, så påverkas förädlingsvärdet i svensk ekonomi negativt eftersom produktionen av dessa tjänster sker i utlandet och inte i ett annat svenskt företag. Dessa tjänster redovisas i NR som import av byggtjänster och insatsförbrukning av byggtjänster i det köpande företaget. Även de varor som det utländska företaget själva tillhandahåller för den produktion de utför ingår som import av byggtjänster och inte som varuimport.

Oavsett om det är en svensk underentreprenör eller utländsk underentreprenör som anlitas så är den slutprodukt som skapas produktion i Sverige. När det gäller byggproduktion genererar detta till exempel en fast bruttoinvestering i bostäder om det uppfyller kriterierna för en bostadsinvestering, det vill säga inte avser reparationer eller underhåll.

Men när en utländsk underentreprenör anlitas så genereras alltså investeringen till viss del av import istället för inhemsk produktion vilket leder till att BNP i Sverige blir lägre. Mer om skillnaden mellan investeringar och reparationer i NR finns att läsa i faktarutan på sidan 20.

Utländsk arbetskraft i byggsektorn

Den ökade importen av byggtjänster innebär också att utländsk arbetskraft inom byggbranschen ökar eftersom det till stor del är arbete som köps in³. Det sammanfaller också med en ökad efterfrågan på arbetskraft i byggbranschen. Efter några svagare år i början av 2000-talet inleddes en uppgång i sysselsättningen 2005.

För att en person ska räknas som sysselsatt i Sverige, enligt NR, så ska personen i fråga vara anställd i företag eller driva enskilda firma som är registrerade för verksamhet i Sverige. Huruvida en person som jobbar på en svensk byggarbetsplats ingår i svensk sysselsättning eller inte beror alltså på hur anställningsförhållandet ser ut.

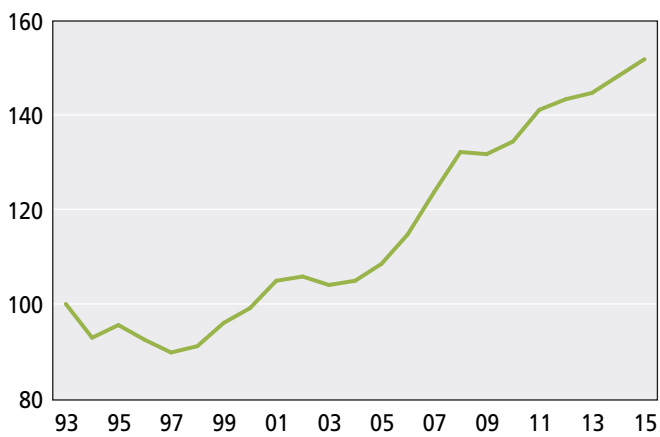
¹ Insatsförbrukningen består av de varor och tjänster företagen använder i sin produktion.

² Produktion – insatsförbrukning = Förädlingsvärde

³ Begreppet utländsk arbetskraft definieras utifrån folkbokföring. En person som inte är folkbokförd i landet där de arbetar tillhör utländsk arbetskraft.

Sysselsatta i byggbranschen

Index 1993=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2015

I stort kan följande kategorier utländsk arbetskraft identifieras i Sverige:

- 1 Anställd på svenskt företag
- 2 Utstationerad i Sverige från utländskt företag
- 3 Bedriver oregistrerad verksamhet

Det är endast punkt 1 och, under vissa förutsättningar, punkt 3 som ingår i den svenska sysselsättningen enligt NR. När ett svenskt företag anställer en person som är folkbokförd i utlandet ingår den personen i den svenska sysselsättningen enligt NR. Antalet anställda på detta vis inom byggbranschen uppgick 2014 till cirka 1 500 personer enligt NR:s skattningar. Dessa skattningar baseras på uppgifter om löner utbetalda från svenska företag till anställda som är folkbokförda i utlandet enligt kontrolluppgiftsdata.

Utstationerad arbetskraft, det vill säga personal som sänts ut till Sverige av sin arbetsgivare för att arbeta under en begränsad tid betraktas inte som sysselsatt i Sverige. Som diskuterades i föregående avsnitt så redovisas detta istället som import av en byggtjänst. Enligt arbetsmiljöverkets uppgifter om utlokaliserad personal i Sverige var det år 2015 ungefär 18 000 personer utsända från annat land och som arbetade inom byggbranschen i Sverige. Det var drygt 40 procent av totalt utlokaliserad personal i Sverige¹.

På motsvarande sätt som vid köp av tjänster från underentreprenörer så räknas också inhyrd personal från bemanningsföretag som köp av en tjänst. Det gäller oavsett om bemanningsföretaget är svenskt eller utländskt. Den anställde som hyrs in tillhör det uthyrande företagets bransch, vanligtvis bemanningsbranschen. I vilka branscher uthyrd personal i praktiken är verksam fångas varken i NR eller i SCB:s arbetsmarknadsstatistik, men statistik från Bemanningsföretagen visar att uthyrning av personal inom yrkesområdet bygg står för en liten del av medlemsföretagens totala omsättning².

Om en utländsk företagare bedriver oregistrerat arbete i Sverige på uppdrag av ett svenskt företag eller hushåll så är den utländska företagaren, precis som i fallet med registrerad verksamhet, att betrakta som en utländsk enhet som säljer tjänster till ett svenskt hushåll och ska då inte ingå i svensk sysselsättning. Är personen däremot att betrakta som anställd av det svenska företaget eller hushållet så ska denne ingå i sysselsättningen i Sverige enligt NR.

Att fånga den oregistrerade sysselsättningen i statistiken är av naturliga skäl svårt. I NR läggs ett uppskattat antal svart arbetade timmar till. Det motsvarar drygt 2 procent av totalt antal arbetade timmar i byggbranschen. Tillägget för svart produktion uppgår till knappt 7 procent. Uppgifterna baseras på Skatteverkets kartläggning av oregistrerad arbetskraft i Sverige från 2006³. Det saknas dock underlag som på löpande basis ger indikationer om svart produktion och sysselsättning. Grundantagandet för skattningarna i NR är att andelen oregistrerad verksamhet är konstant i förhållande till registrerad verksamhet till dess att ny information finns tillgänglig om nivån på oregistrerad verksamhet.

Kontaktperson: Andreas Lennmalm, 010-479 40 54

¹ Helårsrapport 2015 – Register för företag som utstationerar arbetstagar i Sverige

² Bemanningsföretagens kvartalsrapport Q3 2016

³ Svartköp och svartjobb i Sverige (Skatteverket 2006:4)

Enskilda näringsidkare i byggbranschen

Vanligast med överskott inom ROT-branscher

Under 2014 drev drygt 41 000 personer i Sverige en enskild näringsverksamhet i byggbranschen. Enligt sammanställningar i SCB:s FRIDA-databas kan man se att en betydande andel av ROT-arbetena utförs av enskilda näringsidkare, samt att det under de senaste åren har varit vanligare med överskott inom de delbranscher där ROT-arbeten utförs. Uppgifterna visar också att enskilda näringsidkare primärt är verksamma inom bostadsbyggandet.

ROT-avdraget infördes i december 2008 där ett syfte var att minska arbetslösheten inom byggsektorn, framförallt inom de mindre företagen. Under 2014 drev drygt 41 000 personer i Sverige en enskild näringsverksamhet inom byggbranschen och drygt 20 procent av alla ROT-arbeten utfördes av enskilda näringsidkare¹.

Byggbranschen² utgör idag en betydande del av det svenska näringslivet och under 2008 arbetade 6,5 procent av alla sysselsatta i Sverige inom byggbranschen, enligt uppgifter från nationalräkenskaperna. År 2014 hade andelen ökat till 7 procent. Aktiviteten i byggbranschen har också vuxit kraftigt under denna period då antalet arbetade timmar har ökat med drygt 6 procent, jämfört med en motsvarande ökning på drygt 3 procent för den svenska ekonomin totalt sett.

Denna artikel redogör för den enskilda näringsverksamheten i byggbranschen och baseras på uppgifter från databasen FRIDA (Företagsregister och individdatabas). Underlaget till FRIDA kommer från Skatteverket och består främst av Standardiserade räkenskapsutdrag från deklarationer som företagen har lämnat in som underlag till taxering.

Uppgifterna i FRIDA ger möjlighet att studera utvecklingen för nyckeltal såsom över- respektive underskott, omsättning, vinstmarginal, räntabilitet, soliditet och kassalikviditet för enskilda näringsidkare över tid. Databasen ger även möjlighet att undersöka regionala och könsindelade skillnader.

Flest mindre företag

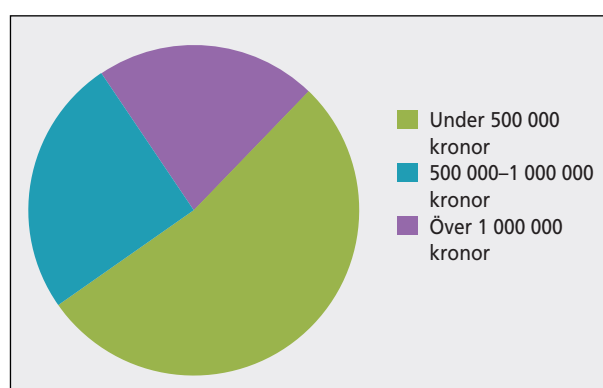
År 2008 fanns det totalt 750 000 enskilda näringsidkare i Sverige och 2012 hade antalet ökat till knappt 820 000. Sedan föll antalet tillbaka till drygt 790 000 under 2014. Antalet enskilda näringsidkare i byggbranschen har däremot minskat under denna period. Medan det 2008 fanns knappt 47 000 enskilda näringsidkare i byggbranschen hade antalet sjunkit till drygt 41 000 under 2014. En förklaring till minskningen kan vara att enskilda näringsidkare har valt att starta aktieföretag istället. I oktober 2010 ändrades minsta tillåtna aktiekapital i aktieföretag från 100 000 kr till 50 000 kr och sedan dess har antalet aktieföretag i byggsektorn ökat med drygt 10 000 företag.

Majoriteten av dessa verksamheter har en omsättning under en halv miljon, vilket visas i diagrammet nedan. Under

2014 hade 53 procent av de enskilda näringsidkarna i byggbranschen en omsättning på mindre än 500 000 kr. Andelen som hade en omsättning på mellan 500 000 och 1 miljon kr var knappt 26 procent medan andelen enskilda näringsidkare med en omsättning över 1 miljon kronor var 21 procent.

Kvinnor är starkt underrepresenterade i byggbranschen som helhet och så är det även bland egenföretagarna. Under perioden 2008–2014 har andelen kvinnor av det totala antalet enskilda näringsidkare i byggbranschen pendlat mellan 2 och 3 procent.

Omsättning hos enskilda näringsidkare 2014 Andelar

Källa: Databasen FRIDA

Egenföretagandet primärt koncentrerat till bostadsbyggandet

Byggbranschen delas upp i 22 olika delbranscher enligt SNI2007. För att underlätta jämförelsen har vi valt att slå ihop de branscher som omfattar liknande byggnadsarbeten, se diagram nedan.

Under 2008 var byggandet av bostadshus och andra byggnader den vanligaste delbranschen för enskilda näringsidkare i byggbranschen. Drygt 20 procent av samtliga enskilda näringsidkare i byggbranschen var verksamma inom denna delbransch. Andelen har varit i stort sett oförändrad under perioden fram till 2014. Under samma period har delbranschen byggnadssnickeriarbeten vuxit och är numera den största delbranschen med 23 procent av den totala byggbranschen.

ROT-arbeten är vanligt förekommande i samtliga delbranscher förutom anläggningsarbeten och markarbeten. Under åren 2008–2014 var cirka 85 procent av de enskilda

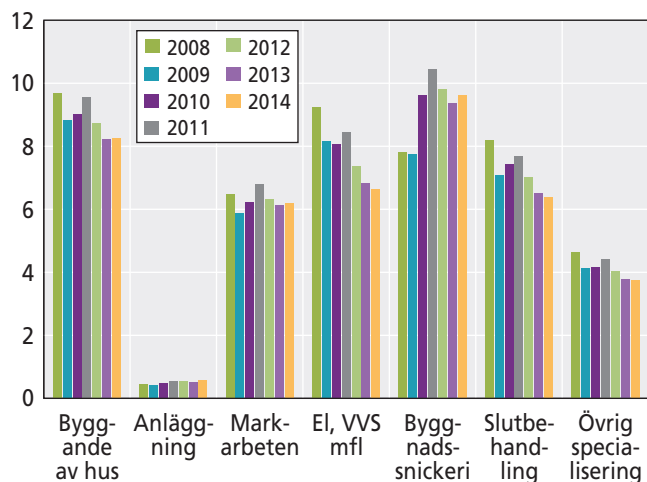
¹ Enskild näringsverksamhet är en företagsform som kan passa för mindre företag, kallas även för enskild firma. I företagsformen finns inget krav på startkapital.

² Med byggbranschen här avses branschaggregatet F41–43 i nationalräkenskaperna.

näringsidkarna i byggbranschen verksamma inom delbranscher där ROT-arbeten är vanligt förekommande.

Enskilda näringsidkare i byggbranschen

Tusental

Källa: Databasen FRIDA

Data t.o.m. 2014

Lägre andel underskott än övriga branscher

Samtidigt som antalet enskilda näringsidkare i byggbranschen har minskat redovisar också fler underskott. 2008 var andelen enskilda näringsidkare i byggbranschen som redovisade ett underskott 14 procent och 2014 hade denna andel stigit till 17 procent. Det vill säga att fler än var sjätte enskild näringsidkare redovisade underskott under 2014. Det rör sig dock främst om mindre underskott och endast 2,5 procent av företagen redovisade ett underskott på mer än 250 000 kronor under 2014.

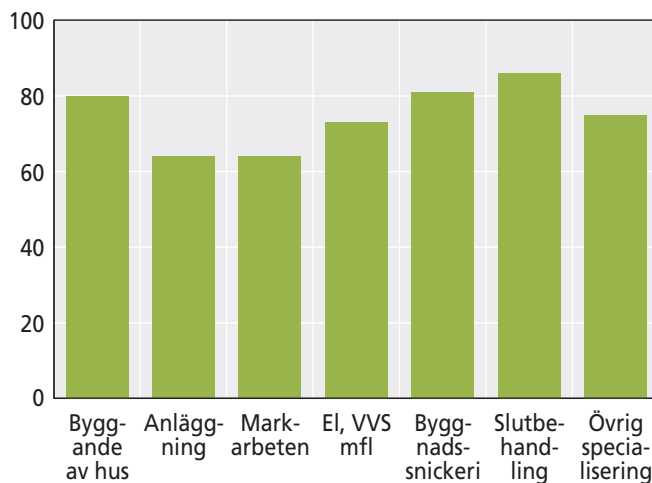
Trots ett ökat antal underskott är det dock inte så att enskilda näringsidkare i byggbranschen i större utsträckning än i övriga branscher går med underskott. Tvärtom har det varit betydligt vanligare att redovisa överskott bland enskilda näringsidkare i byggbranschen än inom övriga branscher under denna period. Den stora majoriteten av de enskilda näringsidkarna i byggbranschen går med överskott och 2014 var andelen 77 procent. Ungefär 21 procent av företagen redovisade ett överskott som var större än 250 000 kr under 2008 och denna andel har sedan dess ökat och var drygt 28 procent 2014.

Överskotten vanligast i ROT-branscherna

Det är vanligare att redovisa överskott i de branscher som är koncentrerade kring mindre tids- och utrustningskrävande arbeten såsom golv- och väggbeläggning samt måleri- och glasmästeriarbeten. I de delar av byggbranschen som kräver större insatser av resurser såsom anläggning av vägar och vatten och avlopp är det vanligare med underskott. De senaste åren har andelen överskott ökat i de branscher som omfattas av ROT-avdraget, exempelvis byggnads-snickrier, samt el- och VVS-installationer.

Andel överskott i delsektorer 2014

Procent

Källa: Databasen FRIDA

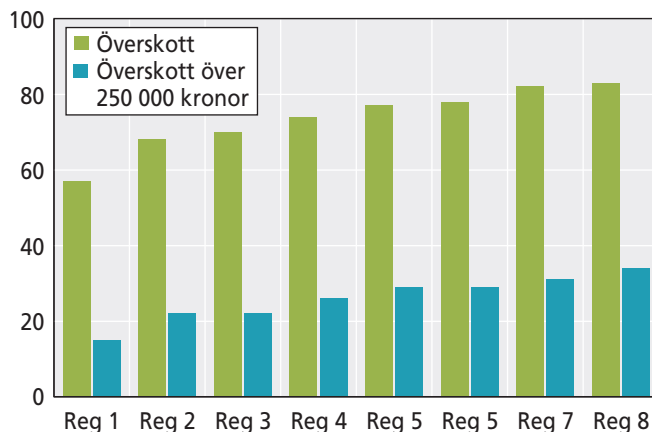
Data t.o.m. 2014

Vanligare med överskott i storstadsregionerna

I storstadsregionerna, främst i Stockholms län, redovisar störst andel enskilda näringsidkare överskott och även överskott på över 250 000 kronor. I norra Sverige är det däremot vanligare än i resten av landet med underskott och mindre vanligt med överskott. Fördelningen har sett likartad ut under hela tidsperioden från 2008 till 2014.

Överskott per region 2014

Procent

Reg 1: Västerbotten & Norrbotten

Reg 2: Västernorrland & Jämtland

Reg 3: Värmland, Dalarna & Gävleborg

Reg 4: Jönköping, Kronoberg, Kalmar & Gotland

Reg 5: Halland & Västra Götaland

Reg 6: Uppsala, Södermanland, Östergötland, Örebro & Västmanland

Reg 7: Skåne & Blekinge

Reg 8: Stockholm

Källa: Databasen FRIDA

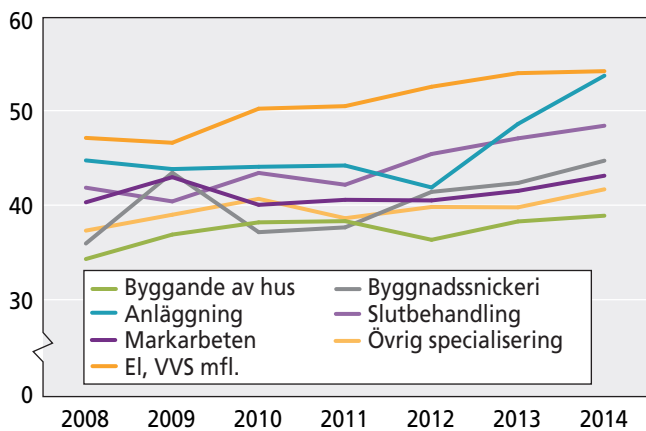
Betalningsförmågan har ökat

Betalningsförmågan, på både lång och kort sikt, ökade mellan 2008 och 2014 för enskilda näringsidkare i samtliga delbranscher. Soliditeten, som mäter betalningsförmågan på lång sikt, låg på mellan ungefär 35 och 45 procent 2008 för samtliga delbranscher. Fram till 2014 hade soliditeten ökat för samtliga delbranscher och varierade då mellan cirka 40 och 55 procent. Betalningsförmågan på kort sikt, mätt i kassalikviditet, visar på samma utveckling som soliditeten.

År 2008 var kassalikviditeten mellan 170 och 300 procent för samtliga delsektorer. Efter en nedgång 2009 inom några delbranscher hade samtliga delsektorer en kassalikviditet på över 220 procent år 2014.

Soliditet Procent

Källa: Databasen FRIDA

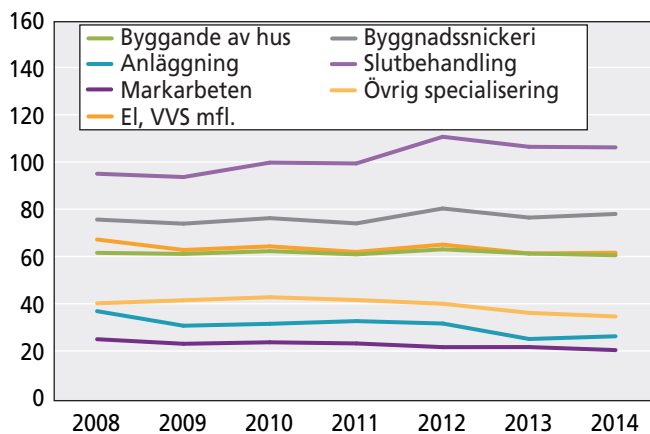
Data t.o.m. 2014

Lönsamheten högst inom ROT-branscher

Genom att studera finansiella nyckeltal såsom vinstmarginal och räntabilitet kan man få en indikation på lönsamheten bland enskilda näringsidkare i byggbranschen. Räntabiliteten, som mäter avkastningen på företagets kapital, har främst ökat bland de delbranscher som omfattas av ROT-avdraget under denna tidsperiod. Här syns en tydlig skillnad jämfört med de delbranscher som inte omfattas av ROT-avdraget i lika stor grad. Räntabiliteten är högst inom

delbranschen slutbehandling av byggnader och det är också den delbransch som räntabiliteten i störst utsträckning har ökat under tidsperioden. Mark- och anläggningsarbeten, där lägst andel ROT-arbeten utförs, har räntabiliteten minskat under tidsperioden och delbranschen har nu det lägsta räntabilitetsmålet. Även vinstmarginalen, som visar hur stor del av intäkterna ett företag har för att täcka sina fasta kostnader, har ökat under åren 2008 till 2014. I de delbranscher där flest ROT-arbeten utförs har vinstmarginalen ökat mest.

Räntabilitet Procent

Källa: Databasen FRIDA

Data t.o.m. 2014

Kontaktperson: Maria Pettersson, 010-479 67 88

Tidigare fördjupningsartiklar

Titel	Nummer	Sid
Billigare livsmedel i södra Sverige.....	2016:3	17
Ökad FoU genererar större intäkter från utlandet	2016:3	21
Utbildning och forskning anställer flest i det civila samhället.....	2016:3	24
Nationalförmögenheten ger en bättre bild av hushållens tillgångar	2016:2	16
Sänkt risknivå i hushållens sparande.....	2016:2	20
Ny dokumentation av nationalräkenskaperna	2016:2	23
Fler asylsökande höjer BNP.....	2016:1	18
Asylinvandringen skapar utmaningar för statistiken.....	2016:1	20
Större BNP-effekt från produktskatterna	2016:1	23
Tjänstesektorn i storstäderna stark drivkraft.....	2016:1	24
Asylsökandes påverkan i NR-systemet	2015:4	18
BNP per capita	2015:4	20
Offentliga finanser	2015:4	21
Offentlig skuld i Sverige och Europa	2015:4	24
Ökat tjänsteinnehåll i konsumtionen sedan 80-talet.....	2015:3	18
Hushållen med högst inkomster ökade sparandet mest	2015:3	23
Valutakursens påverkan på inflationen.....	2015:2	18
Redovisningen av import och export av FoU påverkas av ENS 2010	2015:2	21
Makroekonomiska obalanser i Sverige och Europeiska unionen	2015:2	22
Tjänsteexporten allt viktigare för ekonomin	2015:1	20
Valutakursens påverkan på importprisindex.....	2015:1	23
Balansräkningarnas kopplingar till investeringar	2015:1	26
Omläggningen till ENS 2010 medför ändrad EU-avgift	2014:4	17
Förändrad redovisning av premiepensionen.....	2014:4	19
Anpassning av nationalräkenskaperna till ENS 2010.....	2014:3	20
Ingen dramatisk tjänsteprisnedgång	2014:3	22
Nya konstantsskatteindex.....	2014:3	25
ENS 2010 och allmän översyn medför förändringar av NR	2014:2	18
Vad händer i NR när FoU blir investering i ENS 2010?.....	2014:2	22
Betydande omfördelningseffekter mellan inkomstgrupper.....	2014:1	23

ANSVARIG UTGIVARE

Ylva Hedén Westerdahl

FRÅGOR OM INNEHÅLLET I DENNA PUBLIKATION

Magnus Saltveit, redaktör	010-479 49 84
Maria Schoultz, redaktör	010-479 40 74
Peter Buvén	010-479 45 28
José Camacho	010-479 45 55
Antonio Espinoza	010-479 49 82
Johannes Holmberg	010-479 45 11
Sofia Nilsson	010-479 41 16

MEDSKRIBENTER

Andreas Lennmalm, nationalräkenskaper
Maria Pettersson, nationalräkenskaper
Tomas Thorén, nationalräkenskaper
Jonas Zeed, nationalräkenskaper

GRAFISK FORM

Monica Andersson 010-479 43 62

Förfrågningar kan även göras via e-post: förnamn.efternamn@scb.se.